

Nd.

917. Frumvarp til laga

[493. mál]

um sparisjóði.

(Lagt fyrir Alþingi á 107. löggjafarþingi 1984–85.)

I. KAFLI

Almenn ákvæði.

1. gr.

Lög þessi gilda um sparisjóði og starfsemi þeirra.

Hlutverk sparisjóðs er að hafa á hendi hvers konar sparisjóðsstarfsemi eins og hún er nánar skilgreind í VII. kafla laga þessara. Önnur starfsemi er þeim óheimil.

Stofnfjáreigendur eða ábyrgðaraðilar, sem hér eftir nefnast sparisjóðsaðilar, bera ekki persónulega ábyrgð á skuldbindingum sparisjóðs umfram upphæð stofnfjárinneignar sinnar og inneignar í séreignarsjóði eða skráðra ábyrgða sinna.

Sparisjóðsaðilar hafa ekki rétt til ágóða af rekstrarafgangi sparisjóðs umfram það sem mælt er fyrir um í lögum þessum. Enn fremur er eignarréttur stofnfjáreigenda á stofnfé háður þeim takmörkunum sem lög þessi kveða á um.

2. gr.

Um heimili og varnarþing sparisjóðs fer eftir samþykktum sjóðsins. Sparisjóði er heimilt að starfrækja á starfssvæði sínu útibú vegna starfsemi sinnar þar sem sparisjóðsstjórn ákveður og að fullnægðum skilyrðum laga þessara.

3. gr.

Sparisjóðum er skylt og einum heimilt, nema lög ákveði annað, að nota í firma sínu eða til nánari skýringar á starfsemi sinni orðið *sparisjóður* eitt sér eða samtengt öðrum orðum.

II. KAFLI

Stofnun sparisjóðs.

4. gr.

Stofnun sparisjóðs er háð leyfi viðskiptaráðherra. Umsókn um leyfi til stofnunar sparisjóðs skulu fylgja upplýsingar um stofnendur, upphæð stofnfjár, starfssvæði, ef fyrirhugað er að starfræksla verði bundin við ákveðið svæði, svo og aðrar þær upplýsingar sem taldar eru máli skipta.

Áður en ráðherra afgreiðir umsókn um leyfi til stofnunar sparisjóðs skal leitað umsagnar Seðlabanka Íslands og Tryggingarsjóðs sparisjóða. Skal sérstaklega gefa því gaum hvort stofnfé teljist í eðlilegu samræmi við væntanleg heildarviðskipti sjóðsins.

Ráðherra getur bundið leyfi til stofnunar sparisjóðs því skilyrði að hefji sparisjóður ekki starfsemi sína innan þess tíma sem ráðherra ákveður falli leyfið úr gildi.

5. gr.

Stofnendur sparisjóða skulu eigi vera færri en 30. Sparisjóðsaðilar skulu jafnan vera 30 hið fæsta.

Stofnendur og sparisjóðsaðilar geta verið fjárráða íslenskir ríkisborgarar, búsettir hér á landi, sýslufélög, sveitarfélög og starfandi sparisjóðir.

Á stofnfundi sparisjóðs fer hver stofnandi með eitt atkvæði. Stofnfundur setur sparisjóði samþykktir.

Þegar starfsemi sparisjóðs er bundin við ákveðið svæði skulu stofnendur, svo og aðrir sparisjóðsaðilar, vera búsettir eða reka atvinnu eða aðra starfsemi á því svæði.

6. gr.

Sparisjóð má ekki stofna með lægra stofnfé en kr. 3 000 000.

Ráðherra er heimilt að fenginni umsögn bankaeftirlitsins og Tryggingarsjóðs sparisjóða að víkja frá ákvæðum 1. mgr. um lágmark stofnfjár til hækkunar eða lækkunar þegar sérstaklega stendur á að hans mati.

Stofnfé verður ekki endurgreitt til stofnfjáreigenda nema samkvæmt ákvæðum 64. gr.

Sparisjóður má ekki hefja starfsemi sína fyrr en minnst helmingur stofnfjár hefur verið greiddur. Stofnfé skal greitt að fullu í síðasta lagi innan árs eftir að starfsemi sparisjóðs hefst.

Stofnfé má aðeins greiða í reiðufé.

7. gr.

Samþykktir sparisjóðs og breytingar á þeim skulu staðfestar af ráðherra að fenginni umsögn bankaeftirlitsins og Tryggingarsjóðs sparisjóða.

Í samþykktum sparisjóðs skulu fyrst og fremst vera ákvæði, sem varða sérstaklega hlutaðeigandi sparisjóð, svo sem:

- a) heiti sparisjóðs,
- b) heimili sparisjóðs og varnarþing,
- c) heildarupphæð stofnfjár, skiptingu í stofnfjárhluti og atkvæðisrétt,
- d) reglur um eigendaskipti að stofnfjárhlutum og aukningu stofnfjár,
- e) heildarupphæð ábyrgða, lágmarksfjöldi ábyrgðaraðila, reglur um brottfall ábyrgðar og tilkomu nýrra ábyrgðaraðila ef um er að ræða sparisjóð sem við gildistöku laga þessara er starfræktur án innborgaðs stofnfjár,
- f) kosningu sparisjóðsstjórnar og störf hennar,
- g) breytingu á samþykktum,
- h) slit á sparisjóði og ráðstöfun eigin fjár í því sambandi.

Þegar öllum skilyrðum fyrir leyfisveitingu hefur verið fullnægt og samþykktir staðfestar gefur ráðherra út leyfi fyrir sparisjóð, sbr. 4. gr.

III. KAFLI

Stofnfjárhlutir o. fl.

8. gr.

Gefin skulu út stofnfjárbréf fyrir skráðum stofnfjárhlutum og skulu þau undirrituð af sparisjóðsstjórn. Þau má ekki afhenda fyrr en hlutur er að fullu greiddur. Stofnfjárbréf skulu hljóða á nafn og verða þau ekki framseld til handhafa þannig að gildi hafi gagnvart sparisjóðnum.

Í stofnfjárbréfi skal greina:

- a) heiti sparisjóðs og heimilisfang,
- b) númer og fjárhæð hlutar,
- c) nafn, heimilisfang og nafnnúmer stofnfjáreiganda,
- d) útgáfudag stofnfjárbréfs,
- e) efni 9.—11. gr. laga þessara,
- f) sérstök atriði er varða réttindi eða skyldur stofnfjáreigenda.

9. gr.

Sala eða annað framsal stofnfjárhlutar í sparisjóði er óheimilt nema með samþykki sparisjóðsstjórnar.

Veðsetning stofnfjárhlutar í sparisjóði er óheimil.

10. gr.

Stjórn sparisjóðs er heimilt að innleysa stofnfjárhlut í sparisjóði þegar svo stendur á sem hér segir:

- a) við andlát stofnfjáreiganda,
 - b) við eigendaskipti á stofnfjárhlut vegna slita á félagsbúi hjóna,
 - c) við brottflutning stofnfjáreiganda af starfssvæði sjóðsins.
- Stjórn sparisjóðs er skylt að innleysa stofnfjárhlut í eftirgreindum tilvikum:
- a) þegar stofnun, sem er eigandi að stofnfjárhlut, er slitið eða hún lögð niður,
 - b) við gjaldþrot stofnfjáreiganda,
 - c) við aðför skuldheimtumanna stofnfjáreiganda í stofnfjárhlut hans.

11. gr.

Nú synjar sparisjóður um heimild til sölu stofnfjárhlutar, sbr. 1. mgr. 9. gr. eða neytir ekki heimildar til innlausnar samkvæmt 1. mgr. 10. gr., og skal hann þá ef óskað er hafa milligöngu um sölu hlutarins eða innleysa hann innan árs frá því er skrifleg beiðni kom fram um sölu eða innlausn, sbr. þó ákvæði 13. gr.

Fari innlausn stofnfjárhlutar fram skal hlutur innlestur á nafnverði að viðbættir inneign í séreignarsjóði. Skal þá stjórnin ráðstafa hlutnum að nýju svo fljótt sem auðið er á samsvarandi verði.

12. gr.

Færð skal skrá yfir stofnfjáreigendur eða ábyrgðaraðila sparisjóðs.

Í skránni skal tilgreina nafn, stöðu, heimilisfang og nafnnúmer stofnfjáreigenda eða ábyrgðaraðila ásamt stofnfjáreign eða ábyrgðarupphæð.

Verði eigendaskipti á stofnfjárhlut og ákvæði laga eða samþykktu eru þeim ekki til fyrirstöðu skal nafn hins nýja stofnfjáreiganda fært í skrána þegar hann tilkynnir eigendaskiptin og sannar rétt sinn. Enn fremur skal geta eigendaskiptadags og skráningardags. Þegar nafn nýs eiganda er fært í skrána skal stofnfjárbréfið einnig áritað um færsluna.

Skrána skal ætíð geyma í skrifstofu sparisjóðs og eiga allir sparisjóðsaðilar aðgang að henni og mega kynna sér efni hennar.

13. gr.

Sparisjóður má sjálfur ekki eiga meira en 10% af eigin stofnfé.

Verði sparisjóður sjálfur eigandi að meira en 10% af stofnfé sínu vegna ákvæða 10. og 11. gr. skal stjórn hans kappkosta að slíkt ástand vari sem skemmstan tíma með sölu stofnfjárhluta.

Óheimilt er að taka eigin stofnfjárbréf að veði til tryggingar skuldbindingum gagnvart sparisjóðnum.

IV. KAFLI

Aukning stofnfjár.

14. gr.

Aðalfundur getur ákveðið að auka stofnfé í starfandi sparisjóði. Aðalfundur setur reglur um áskrift nýrra stofnfjárhluta í samræmi við ákvæði í samþykktum.

Það verð sem nýr stofnfjáreigandi skal greiða fyrir hlut skal vera nafnverð hans að viðbætti greiðslu í séreignarsjóð að tiltölu við hlut eldri stofnfjáreigenda í sjóðnum.

15. gr.

Í starfandi sparisjóði, þar sem stofnfé hefur ekki verið lagt fram heldur einungis ábyrgðir, getur aðalfundur ákveðið að í stað ábyrgða komi innborgan stofnfé.

Ákvörðun samkvæmt 1. mgr. verður því aðeins gild að ábyrgðaraðilar sem ráða yfir minnst $\frac{3}{4}$ hlutum heildaratkvæðamagns í sparisjóði saki aðalfundinn og minnst $\frac{4}{5}$ hlutar þeirra gjaldi henni jákvæði. Verða hinir fyrri ábyrgðaraðilar þá stofnfjáreigendur í sparisjóðnum en ábyrgðir falla niður að sama skapi. Nú fæst ábyrgðarmaður ekki til þess að leggja fram stofnfé samkvæmt ákvæðum þessarar greinar og fellur hann þá úr aðilahópi. Ef sami aðili er bæði ábyrgðaraðili og eigandi að stofnfjárhlut og áframhaldandi óbreytt stofnfjáradild hans samrýmist ekki ákvæðum laga þessara og samþykkt aðalfundar skal sparisjóður innleysa stofnfjárhlutinn og fer um það eftir ákvæðum 2. mgr. 11. gr.

Stofnfé, sem innborgan er samkvæmt 1. mgr., má ekki nema lægri fjárhæð en samanlagðri upphæð ábyrgða í sparisjóði. Ábyrgðaraðilar eiga rétt til stofnfjárins í hlutfalli við ábyrgðarfjárhæð sína.

V. KAFLI

Séreignarsjóður stofnfjáreigenda.

16. gr.

Séreignarsjóður stofnfjáreigenda myndast á eftirgreindan hátt:

a) með hluta þeirra vaxta er aðalfundur ákveður að greiða stofnfjáreigendum af árlegum tekjuafgangi, sbr. 42. gr.,

b) með upphæðum sem greiddar eru fyrir ný stofnfjárbréf umfram nafnverð, sbr. 14. gr. Hver stofnfjáreigandi á í hlutfalli við stofnfjáreign sína ákveðinn hlut í séreignarsjóði og skal hlutur hans í sjóðnum sérgreindur í bókhaldi sparisjóðs.

Eigendaskipti á rétti stofnfjáreigenda yfir hlut sínum í séreignarsjóði geta ekki orðið, nema eigendaskipti verði að stofnfjárbréfi skv. III. kafla, og gilda reglur þess kafla um stofnfjárhluti jafnframt um hluti í séreignarsjóði.

Stofnfjáreigendur bera ábyrgð á skuldbindingum sparisjóðs með inneign sinni í séreignarsjóði á sama hátt og með upphæð stofnfjár síns.

Inneign í séreignarsjóði verður ekki greidd til stofnfjáreigenda nema við slit sparisjóðs samkvæmt ákvæðum 64. gr.

VI. KAFLI

Stjórn sparisjóðs.

17. gr.

Æðsta vald í málefnum sparisjóðs er í höndum aðalfunda og aukafunda. Stjórn sparisjóðs fer með málefni hans milli þeirra funda. Málefni sparisjóða falla stjórnarfarslega undir viðskiptaráðherra.

Aðalfund skal halda samkvæmt ákvæðum samþykktu.

Aukafund skal halda ef sparisjóðsaðilar sem fara með minnst $\frac{1}{3}$ hluta ábyrgðar- eða

stofnfjár krefjast þess skriflega og greina fundarefni. Skal þá sparisjóðsstjórn boða til fundar með sama hætti og til aðalfundar. Aukafund skal annars halda þegar sparisjóðsstjórn telur þess þörf.

18. gr.

Aðalfundir og aukafundir skulu boðaðir með þeim hætti sem samþykktir ákveða en þó með tíu daga fyrirvara hið skemmsta. Fundarboði skal fylgja dagskrá fundarins. Sparisjóðsaðila er óheimilt að fela öðrum umboð sitt á aðal- eða aukafundi, nema slíkt sé sérstaklega leyft í samþykktum sparisjóðs.

Þegar aukins meiri hluta er krafist til þess að ákvörðun öðlist gildi skal hinn aukni meiri hluti reiknast af heildaratkvæðamagni í sparisjóði.

Afl atkvæða samkvæmt reglum 20. gr. ræður úrslitum á fundum nema öðruvísi sé mælt í lögum þessum.

Hver sparisjóðsaðili á rétt til að fá ákveðið mál tekið til úrlausnar á aðal- og aukafundum sparisjóðs ef hann gerir skriflega kröfu um það til sparisjóðsstjórnar með svo miklum fyrirvara að unnt sé að taka málið á dagskrá fundarins.

19. gr.

Á aðalfundi skal m. a. taka eftirgreind mál fyrir:

- a) skýrslu stjórnar um starfsemi liðins starfsárs,
- b) staðfestingu á endurskoðuðum ársreikningi og ráðstöfun tekjuafgangs að fengnum tillögum sparisjóðsstjórnar, sbr. 42. gr.,
- c) kosningu sparisjóðsstjórnar, sbr. 21. gr., og endurskoðenda, sbr. 45. gr.,
- d) þóknun stjórnarmanna, svo og þóknun skoðunarmanna að fengnum tillögum sparisjóðsstjórnar,
- e) breytingar á samþykktum sparisjóðs,
- f) önnur mál sem aðalfundur skal fjalla um samkvæmt lögum þessum eða sparisjóðsstjórn ákveður að leggja fyrir fundinn.

20. gr.

Sparisjóðsaðilar skulu allir eiga jafnan hlut nema samþykktir heimili annað.

Sparisjóðsaðilar skulu allir eiga jafnan atkvæðisrétt nema öðruvísi sé ákveðið í samþykktum sparisjóðs. Þó er einstökum sparisjóðsaðilum aldrei heimilt að fara með meira en 1/5 hluta af heildaratkvæðamagni í sparisjóði, sbr. þó 70. gr.

Óheimilt er að fara með atkvæðisrétt samkvæmt þeim stofnfjárbréfum, sem sparisjóður á sjálfur, sbr. 13. gr.

Þar sem talað er um heildaratkvæðamagn í sparisjóði í lögum þessum er átt við heildaratkvæðamagn að frádregnum atkvæðum samkvæmt þeim stofnfjárbréfum sem sparisjóður á sjálfur.

21. gr.

Í stjórn sparisjóðs skulu sitja þrír eða fimm menn eftir því sem ákveðið er í samþykktum. Þar sem þrír menn sitja í stjórn kjósa sparisjóðsaðilar tvo stjórnarmenn en hlutaðeigandi bæjarstjórnir eða sýslunefndir tilnefna einn mann. Sitji fimm í stjórn sparisjóðs kjósa hlutaðeigandi bæjarstjórnir eða sýslunefndir tvo stjórnarmenn. Séu bæjar- og/eða sýslufélög einu sparisjóðsaðilarnir kjósa hlutaðeigandi bæjarstjórnir eða sýslunefndir alla stjórnina. Stjórnin kýs sér formann úr sínum hópi. Heimilt er að kjósa varamenn, jafnmarga aðalmönnum, eftir sömu reglum og gilda um kosningu aðalmanna. Kosning stjórnar skal vera hlutbundin ef óskað er.

Nú sameinast tveir eða fleiri sparisjóðir og er þá heimilt að ákveða í samþykktum að stjórn sparisjóðsins verði kosin hlutbundinni kosningu af sérstöku fulltrúaráði.

Fulltrúaráð skal þannig skipað:

- a) að $\frac{3}{5}$ hlutum af sparisjóðsaðilum hlutaðeigandi sparisjóða samkvæmt samningi þeirra þar um,
- b) að $\frac{2}{5}$ hlutum af hlutaðeigandi sýslunefndum og/eða bæjarstjórnnum enda hafi þær áður kosið til stjórnar sparisjóðs.

Við sameiningu sparisjóða er heimilt að ákveða í samþykktum að starfa skuli staðbundnar stjórnir, 3—5 manna, á starfssvæði sparisjóðanna eins og það var fyrir sameiningu, kjörnar samkvæmt reglum 1. mgr. Stjórn sparisjóðsins setur staðbundnum stjórnnum erindisbréf þar sem starfssviði þeirra er nánar lýst og skal það staðfest á aðalfundi.

Stjórnarmenn, sem ekki eru kosnir af sparisjóðsaðilum, sitja aðal- og aukafundi án atkvæðisréttar.

Umboð stjórnarmanns gildir þann tíma sem til er tekinn í samþykktum. Kjörtímabili skal vera lokið við lok aðalfundar í síðasta lagi fjórum árum eftir kjörið.

22. gr.

Sparisjóðsstjórn hefur yfirumsjón með málefnum sparisjóðs í samræmi við lög þessi og samþykktir sjóðsins. Stjórnin skal einnig hafa með höndum almennt eftirlit með rekstri sparisjóðsins.

Sparisjóðsstjórn heldur fundi eftir þörfum eða samkvæmt því sem ákveðið er í samþykktum. Fund skal ætíð halda ef formaður stjórnarinnar eða sparisjóðsstjóri telja þess þörf eða meiri hluti stórnarmanna óskar þess. Formaður sparisjóðsstjórnar og sparisjóðsstjóri undirbúa stjórnarfundi. Stjórnarfundir eru lögmætir ef meiri hluti stjórnarmanna er á fundi. Afl atkvæða ræður úrslitum við afgreiðslu máls.

Um það sem gerist á stjórnarfundum skal haldin gerðabók sem undirrituð er af þeim er fundinn sitja. Sparisjóðsstjóri skal reglulega gefa upplýsingar um rekstur og hag sparisjóðsins á stjórnarfundum.

Sparisjóðsstjóri má ekki eiga sæti í sparisjóðsstjórninni. Hann situr fundi stjórnarinnar og tekur þátt í umræðum nema sparisjóðsstjórn ákveði annað.

23. gr.

Sparisjóðsstjórn ákveður hverjum sé heimilt að rita firma sparisjóðsins. Til að skuldbinda sparisjóð þarf undirskrift minnst tveggja starfsmanna nema undanþága hafi fengist hjá bankaeftirlitinu. Sparisjóðsstjórn er heimilt að ákveða aðrar takmarkanir á ritunarrétti.

24. gr.

Sparisjóðsstjórn tekur ákvörðun um eftirtalin mál:

- a) byggingu, kaup, sölu og veðsetningu á fasteignum sparisjóðsins,
- b) kaup og sölu hlutabréfa og annarra eignarhluta í félögum (stofnunum) sem sparisjóðurinn á aðild að, svo og útgáfu skuldabréfa samkvæmt 34. gr.,
- c) stofnun útibúa,
- d) samruna sparisjóðsins við aðra innlánsstofnun sbr. 65. gr.,
- e) afskriftir af útlánnum sparisjóðsins.

Áður en ákvörðun er tekin samkvæmt 1. mgr. skal leitað tillagna sparisjóðsstjóra.

Sparisjóðsstjórn mótar almenna stefnu sparisjóðsins í vaxtamálum og getur að fenginni umsögn sparisjóðsstjóra sett almennar reglur um lánveitingar sparisjóðsins. Þá mótar hún með sama hætti meginreglur um tryggingar vegna lánveitinga og ábyrgða sem sparisjóðurinn veitir viðskiptaaðilum sínum.

Sparisjóðsstjórn fjallar einnig um önnur mál, sem sparisjóðsstjóri leggur fyrir stjórnina, eða hún skal annast samkvæmt lögum þessum eða samþykktum sparisjóðsins.

25. gr.

Við ákvörðun vaxta og þjónustugjalda er sparisjóði óheimilt að hafa samráð við aðrar innlánsstofnanir en sparisjóði. Sparisjóði er heimilt að fela Sambandi íslenskra sparisjóða og/eða Lánastofnun sparisjóðanna að leggja fyrir sparisjóðina leiðbeinandi tillögur um vexti og þjónustugjöld.

26. gr.

Framkvæmdastjórn hvers sparisjóðs er í höndum sparisjóðsstjóra. Stjórn sparisjóðs ræður sparisjóðsstjóra, einn eða fleiri, og ákveður laun þeirra og önnur ráðningarkjör. Með sama hætti er stjórn sparisjóðs heimilt að ráða aðstoðarsparisjóðsstjóra og útibússtjóra, starfræki sparisjóður útibú, en leita skal hún tillagna sparisjóðsstjóra áður en aðstoðarsparisjóðsstjóri og útibússtjóri eru ráðnir.

Sparisjóðsstjórn setur sparisjóðsstjóra erindisbréf. Erindisbréfið skal gilda tiltekinn tíma. Ráði sparisjóðsstjórn fleiri en einn sparisjóðsstjóra ákveður hún verkaskiptingu þeirra að fengnum tillögum þeirra. Skal formaður sparisjóðsstjórnar vera sparisjóðsstjórum til ráðuneytis um dagleg störf eftir því sem fram er tekið í erindisbréfi.

27. gr.

Sparisjóðsstjórar annast daglega stjórn sparisjóða, taka ákvarðanir um einstakar lánveitingar og standa fyrir rekstri þeirra. Sparisjóðsstjóra ber að sjá um að reksturinn sé í öllum greinum samkvæmt lögum þessum, samþykktum sparisjóðsins og ákvörðunum sparisjóðsstjórnar.

Útlánaákvæðanir sparisjóðsstjóra skulu staðfestar með áritun á lánskjöl eða á annan sannanlegan hátt og gerð grein fyrir þeim á stjórnarfundum.

28. gr.

Sparisjóðsstjórum í fullu starfi, aðstoðarsparisjóðsstjórum og útibússtjórum er óheimilt, nema að fengnu leyfi sparisjóðsstjórnar, að sitja í stjórn stofnana og atvinnufyrirtækja utan sparisjóðsins eða taka þátt í atvinnurekstri að öðru leyti nema lög kveði á um annað.

Heimilt er að stjórnarmenn hafi með höndum öll dagleg störf í sparisjóði í forföllum sparisjóðsstjóra. Aðalfundur skal ákveða þóknun fyrir þessi störf.

29. gr.

Stjórnarmenn, sparisjóðsstjórar, aðrir starfsmenn sparisjóðs og skoðunarmenn eru bundnir þagnarskyldu um allt það, er varðar hagi viðskiptamanna sparisjóðs, og um önnur atriði sem þeir fá vitneskju um í starfi sínu og leynt skulu fara samkvæmt lögum, fyrirætlum yfirboðara eða eðli málsins nema dómari úrskurði að upplýsingar sé skylt að veita fyrir dómi eða lögreglu eða skylda sé til að veita upplýsingar lögum samkvæmt. Þagnarskyldan helst þótt látið sé af störfum.

VII. KAFLI

Starfsemi.

30. gr.

Starfsemi sparisjóðs er fólgin í geymslu og ávöxtun fjár, miðlun á peningum og annarri þjónustustarfsemi, sem er í eðlilegum tengslum við slík viðskipti.

Sparisjóðum og öðrum, sem til þess hafa sérstaka lagaheimild, er einum heimilt að auglýsa eða bjóðast til með öðrum hætti að taka við innlánnum frá almenningi til geymslu og ávöxtunar.

31. gr.

Sparisjóðir og Lánastofnun sparisjóðanna hafa rétt til að versla með erlendan gjaldeyri innan marka sem bankastjórn Seðlabankans ákveður að fengnu samþykki ráðherra.

32. gr.

Sparisjóði er heimilt að eiga hlut í félögum (stofnunum) með takmarkaðri ábyrgð sem reka sparisjóðsstarfsemi, aðra starfsemi sem skyld er þeirri starfsemi eða í eðlilegum tengslum við hana. Bókfært virði á hlut sparisjóðs í slíku félagi og lánum sem sparisjóðurinn hefur veitt félaginu má eigi nema hærri fjárhæð en svarar 20% af eigin fé sparisjóðsins miðað við upphaf reikningsárs. Bókfært heildarvirði á hlutum sparisjóðs í félögum samkvæmt þessari mgr. og lánum, sem hann hefur veitt þeim, má eigi nema hærri fjárhæð en svarar 60% af eigin fé sparisjóðsins. Ákvæði þetta tekur eigi til samruna samkvæmt 65. gr.

Sparisjóði er óheimilt að eiga hlut í félögum sem reka aðra starfsemi en um getur í 1. mgr. nema hlutafélögum er fullnægja skilyrðum 3. másl. 18. gr. laga um hlutafélög. Bókfært virði á hlut sparisjóðs í slíku hlutafélagi og lánum, sem sparisjóðurinn hefur veitt félaginu, má ekki nema hærri fjárhæð en svarar 2% af eigin fé sparisjóðsins miðað við upphaf reikningsárs. Bókfært heildarvirði á hlutum sparisjóðs í hlutafélögum samkvæmt þessari mgr. má ekki nema hærri fjárhæð en svarar 15% af eigin fé sparisjóðsins.

Að öðru leyti en um getur í 1. og 2. mgr. má sparisjóður ekki á neinn hátt bera ábyrgð sem þátttakandi eða meðeigandi í rekstri annarra félaga, sbr. þó 33. gr.

33. gr.

Sparisjóði er ekki heimilt að eiga aðrar fasteignir en þær sem nauðsynlegar eru vegna starfsemi sjóðsins.

Sparisjóði er heimilt án takmarkana að yfirtaka eignir til að tryggja fullnustu kröfu. Eignirnar skulu seldar strax og það er talið hagkvæmt að mati sparisjóðsstjórnar.

34. gr.

Sparisjóður getur gefið út skuldabréf með ákvæði þess efnis að krafa, sem eigandi slíks bréfs eignast á hendur sparisjóðnum, skuli við slit eða gjaldþrotaskipti á búi sjóðsins víkja í skuldaröð fyrir kröfum samkvæmt 82.—85. gr. og 1. tl. 86. gr. skiptalaga.

35. gr.

Sparisjóður tekur við geymslufé (depositum).

Innlánsfé í sparisjóði ásamt vöxtum og verðbótum er undanþegið kyrrsetningu.

36. gr.

Glatist innláns-skilríki eða viðtökuskírteini, er sparisjóður hefur gefið út fyrir handveði eða geymslufé, getur sparisjóðsstjórnin stefnt til sín handhafa nefndra skjala með þriggja mánaða fyrirvara frá síðustu birtingu áskorunar sem birt skal þrisvar sinnum í Lögbirtinga-
blaði.

Gefi enginn sig fram áður en fyrirvarinn er liðinn falla niður öll réttindi á hendur sparisjóðnum samkvæmt innláns-skilríkinu eða viðtökuskírteininu. Skal sparisjóður þá að ósk þess sem fengið hafði hið fyrra innláns-skilríki eða viðtökuskírteini afhent úr sparisjóðnum gefa út nýtt honum til handa eða þeim sem sannar að hann leiði rétt sinn löglega frá þessum aðila og skal hið nýja skjal vera með sömu skilmálum og hið fyrra.

37. gr.

Sparisjóður skal að jafnaði krefjast fullnægjandi trygginga vegna skuldbindinga sem stofnað er til gagnvart sjóðnum. Sparisjóði er þó heimilt að leyfa viðskiptaaðila að stofna til skuldbindinga við sparisjóð án veðs eða ábyrgðar annarra enda hafi sjóðurinn aflað sér upplýsinga um hlutaðeigandi sem sýni að sérstakra trygginga sé ekki þörf. Sparisjóði er skylt að fylgjast reglulega með afkomu og efnahag viðskiptaaðila meðan skuldbinding varir þannig að í tæka tíð megi grípa til ráðstafana, er tryggi hagsmuni sjóðsins, ef þörf krefur.

Pegar um smávægilega fyrirgreiðslu er að ræða miðað við eigið fé sparisjóðs er heimilt að víkja frá ákvæðum 1. mgr., enda liggja fyrir að mati sparisjóðs fullnægjandi vitneskja um greiðslugetu viðskiptaaðila.

38. gr.

Sparisjóðsstjórar, aðstoðarsparisjóðsstjórar og skoðunarmenn sparisjóðs mega ekki vera skuldugir þeim sparisjóði sem þeir starfa við, hvorki sem aðalskuldarar né ábyrgðarmenn annarra. Ákvæði þetta gildir einnig um maka þeirra.

Að öðru leyti fer um viðskipti starfsmanna við sparisjóðinn eftir reglum sem sparisjóðsstjórn setur að fengnum tillögum sparisjóðsstjóra.

Stjórnarmenn sparisjóðs, varamenn þeirra og aðrir starfsmenn mega ekki koma fram sem umboðsaðilar annarra gagnvart sparisjóðsstjóra og sparisjóðsstjórn. Sama gildir um skoðunarmenn sparisjóða.

VIII. KAFLI

Laust fé og eigið fé.

39. gr.

Sparisjóður skal kappkosta að hafa ætíð yfir að ráða nægilegu lausu fé til að geta innt af hendi úttektir á innlánsfé og aðrar greiðslur, sem starfsemi sparisjóðs fylgja. Með lausu fé er átt við peninga í sjóði, óbundin nettóinnlán í innlendum og erlendum bönkum, sparisjóðum og Lánastofnun sparisjóðanna, ríkisvixla og aðrar sambærilegar eignir.

40. gr.

Eigið fé sparisjóðs að meðtöldum $\frac{3}{4}$ hlutum andvirðis skuldabréfa samkvæmt 34. gr. má á hverjum tíma eigi vera lægra en sem svarar 5% af niðurstöðutölu efnahagsreiknings sjóðsins. Við niðurstöðutölu efnahagsreiknings skal bæta samanlagðri fjárhæð veittra ábyrgða en draga má frá eftirtalda liði:

- a) eigið fé,
- b) peninga í sjóði,
- c) innlán í Seðlabanka Íslands,
- d) innlán í öðrum innlendum og erlendum innlánsstofnunum og Lánastofnun sparisjóðanna.

Bókfært virði fasteigna og búnaðar, sem sparisjóður notar til starfsemi sinnar, má eigi vera hærri en sem nemur 65% af eigin fé sjóðsins.

IX. KAFLI

Ársreikningur.

41. gr.

Reikningsár sparisjóðs skal ákveðið í samþykktum. Ársreikning skal semja fyrir hvert reikningsár. Ársreikningur skal hafa að geyma ársskýrslu, rekstrarreikning og efnahagsreikning.

Ársreikningur skal gerður samkvæmt lögum og góðri reikningsskilavenju bæði að því er varðar mat á hinum ýmsu liðum og framsetningu. Ráðherra setur nánari reglur um gerð ársreiknings.

42. gr.

Tekjuafgangi sparisjóðs skal varið svo sem hér segir:

- a) jafna skal tap fyrri ára,
- b) helmingur tekjuafgangs sem þá verður eftir skal lagður í varasjóð,
- c) eftir ráðstöfun skv. a- og b-lið getur aðalfundur ákveðið að fengnum tillögum sparisjóðsstjórnar að verja tekjuafgangi eða hluta hans til greiðslu vaxta af stofnfé og séreignarsjóði stofnfjáreigenda. Ársvextir mega ekki vera hærri en bestu innlánskjör hjá hlutaðeigandi sparisjóði á hverjum tíma. Ekki er heimilt að flytja framangreinda vaxtagreiðsluheimild milli ára. Aðalfundur ákveður hve mikill hluti vaxtanna skal greiðast út til stofnfjáreigenda en sú upphæð má þó ekki vera hærri en svarar til vaxta af almennum sparisjóðsbókum á hverjum tíma sem reiknaðir séu bæði af stofnfé og séreignarsjóði. Sá hluti vaxtanna, sem ekki greiðist út, skal lagður í séreignarsjóð stofnfjáreigenda.

Tekjuafgang, sem ekki er ráðstafað skv. a-, b- og c-lið 1. mgr., skal leggja í varasjóð.

43. gr.

Gerð ársreiknings og endurskoðun reikningsins skal vera lokið eigi síðar en þremur mánuðum eftir lok reikningsárs.

Ársreikningur skal undirritaður af sparisjóðsstjórn og sparisjóðsstjóra. Hafi stjórnarmaður eða sparisjóðsstjóri athugasemdir fram að færa við ársreikning skal hann undirritaður með fyrirvara og gera skal grein fyrir því í ársskýrslu hvers eðlis fyrirvarinn er.

44. gr.

Ársreikningur sparisjóðs skal liggja frammi í afgreiðslum sjóðsins almenningi til sýnis og afhentur hverjum þeim viðskiptaáðila sem þess óskar.

X. KAFLI

Endurskoðun.

45. gr.

Á aðalfundi sparisjóðs skulu kjörnir a. m. k. tveir skoðunarmenn til eins árs í senn og skal annar eða einn þeirra vera löggiltur endurskoðandi eða endurskoðunarstofa. Í samþykktum sparisjóðs má ákveða að löggiltan endurskoðanda eða endurskoðunarstofu skuli tilnefna á annan hátt.

Stjórn Tryggingarsjóðs sparisjóða er heimilt að veita sparisjóði undanþágu frá ákvæði 1. mgr. um kosningu löggilts endurskoðanda. Kýs þá aðalfundur sparisjóðsins einn skoðunarmann til eins árs en stjórn Tryggingarsjóðs sparisjóða tilnefnir annan til sama tíma.

Skoðunarmaður sparisjóðs má ekki eiga sæti í stjórn sjóðsins, vera starfsmaður sjóðsins eða starfa í þágu hans að öðru en endurskoðun.

Skylt er að veita skoðunarmanni aðgang að öllum eigum, bókum, fylgiskjölum og öðrum gögnum sparisjóðs og jafnframt skulu sparisjóðsstjórn og starfsmenn sjóðsins veita honum allar umbeðnar upplýsingar sem unnt er að láta í té.

Skoðunarmenn hafa rétt til að sitja fundi sparisjóðsstjórnar þar sem fjallað er um ársreikning. Einnig hafa þeir rétt til að sitja aðal- og aukafundi sparisjóðs.

Starfræki sparisjóður endurskoðunardeild, sem annast innri endurskoðun, skal forstöðumaður deildarinnar ráðinn af sparisjóðsstjórn.

46. gr.

Skoðunarmenn skulu hafa eftirlit með að skipulag á reikningshaldi og starfsemi sparisjóðs sé í fullnægjandi horfi. Með endurskoðun sinni skulu þeir komast að rökstuddri niðurstöðu um áreiðanleika þeirra upplýsinga sem ársreikningur veitir. Þeir skulu ganga úr skugga um að ársreikningurinn sé gerður í samræmi við góða reikningsskilavenju. Endurskoðun skal framkvæmd í samræmi við góðar endurskoðunarvenjur á hverjum tíma.

47. gr.

Skoðunarmönnum er skylt að veita bankaeftirlitinu og Tryggingarsjóði sparisjóða allar þær upplýsingar um málefni sparisjóðsins og framkvæmd endurskoðunar sem þessir aðilar kunna að óska eftir og þeir geta látið í té. Ef endurskoðun leiðir í ljós verulega ágalla á rekstri sparisjóðs varðandi innra eftirlit, greiðslutryggingar útlána eða önnur atriði, sem veikt geta fjárhagslega stöðu sjóðsins eða viðskiptatraust hans, skulu skoðunarmenn gera sparisjóðsstjórn, sparisjóðsstjóra, bankaeftirlitinu og Tryggingarsjóði sparisjóða viðvart.

48. gr.

Skoðunarmenn skulu árita ársreikninginn og greina frá niðurstöðum endurskoðunarinnar. Þeir skulu gefa yfirlýsingu um að ársreikningurinn hafi verið endurskoðaður og að hann hafi verið saminn í samræmi við ákvæði laga, reglna og samþykkt. Þeir skulu láta í ljósi álit á ársreikningnum og greina frá niðurstöðum endurskoðunarinnar að öðru leyti.

Telji skoðunarmenn að í ársreikningi séu ekki þær upplýsingar sem þar eiga að koma fram skulu þeir geta þess í áritun sinni og veita viðbótarupplýsingar ef þess er kostur. Að öðru leyti geta skoðunarmenn greint frá þeim atriðum í áritun sinni sem þeir telja eðlilegt að fram komi í ársreikningi.

Ábendingar og athugasemdir, sem skoðunarmenn vilja koma á framfæri við sparisjóðsstjórn og sparisjóðsstjóra, skal bera fram skriflega og skal veita þessum aðilum hæfilegan frest til svara.

XI. KAFLI

Tryggingarsjóður sparisjóða.

49. gr.

Stofnaður skal nýr Tryggingarsjóður sparisjóða og skulu allir sparisjóðir vera aðilar að honum. Jafnframt skal núverandi Tryggingarsjóður sparisjóða lagður niður svo sem nánar er mælt fyrir í lögum þessum.

Tryggingarsjóður sparisjóða er sjálfseignarstofnun og er sparisjóði því ekki heimilt að færa framlög sín til hans sem eign í efnahagsreikningi.

50. gr.

Meginhlutverk Tryggingarsjóðs er að tryggja fjárhagslegt öryggi sparisjóða og full skil á innlánsfé við endurskipulagningu eða slit sparisjóðs, sbr. XIII. og XIV. kafla laga þessara. Stjórn Tryggingarsjóðs getur eftir atvikum ákveðið að tryggja skil á öðrum skuldbindingum sparisjóðs. Í þessu skyni er stjórn Tryggingarsjóðs heimilt:

- a) að veita sparisjóði lán eða yfirtaka vissar eignir sparisjóðs,
- b) að ganga í ábyrgð fyrir sparisjóð,
- c) að bæta sérstakt tap og kostnað sem sparisjóður verður fyrir,
- d) að veita sparisjóðum stuðning að öðru leyti á hvern þann hátt sem stjórn Tryggingarsjóðs ákveður í samræmi við lög þessi og samþykktir Tryggingarsjóðs.

Stjórn Tryggingarsjóðs getur sett tiltekin skilyrði fyrir aðstoð sem sparisjóði er veitt samkvæmt heimildarákvæðum þessum.

51. gr.

Hver sparisjóður skal árlega greiða framlag til Tryggingarsjóðs sem sé ákveðið hlutfall af heildarinnlánsfé sjóðsins um næstu áramót á undan. Fyrstu fimm árin sem Tryggingarsjóður starfar skal þetta hlutfall vera minnst 0.5%. Aðalfundur ákveður hlutfallið með samþykki ráðherra en það skal vera hið sama fyrir alla sparisjóðina. Aðalfundur getur þó ákveðið að undanþiggja sparisjóð greiðslu árgjalda um tiltekinn tíma.

Til þess að Tryggingarsjóður geti gegnt meginhlutverki sínu samkvæmt 1. mgr. 50. gr., skal hver sparisjóður ganga í ábyrgð fyrir Tryggingarsjóð með upphæð er nema skal 0.4% af heildarinnlánsfé sjóðsins á hverjum tíma. Eftir nánari ákvörðun stjórnar Tryggingarsjóðs skulu sparisjóðirnir leggja fram formlegar tryggingar fyrir ábyrgð sinni.

Inneignir sparisjóða í hinum fyrri Tryggingarsjóði sparisjóða, sbr. lög nr. 69/1941, skulu flytjast til hins nýja Tryggingarsjóðs og ávaxtast þar. Verður þessi inneign hvers sparisjóðs séreign hans að viðbættum árlegum vöxtum. Fé þessu skal haldið aðgreindu í reikningum Tryggingarsjóðs. Við slit sparisjóðs hefur sparisjóður rétt til að fá inneign þessa greidda og skal hún þá reynist þess þörf ganga til greiðslu á kröfum innstæðueigenda áður en frekari greiðslur úr Tryggingarsjóði koma til ákvörðunar. Endurgreiðsluheimild þessi nær þó eigi til sparisjóðs sem sameinast öðrum sparisjóði, sbr. 65. gr., enda hrökkvi eignir fyrir skuldum.

52. gr.

Ávöxtun á fé Tryggingarsjóðs skal við það miðuð að sjóðurinn verði sem hæfastur til að gegna hlutverki sínu. Nánari reglur um ávöxtun á fé sjóðsins skal setja í samþykktir hans.

53. gr.

Aðalfundur fer með ædsta vald í málefnum Tryggingarsjóðs.

Hver sparisjóður fer á aðalfundi með atkvæðisrétt í samræmi við hlutfall innborgaðs ársframlags hans af heildarársframlögum í sjóðinn síðasta reikningsár fyrir aðalfund. Enginn sparisjóður má þó fara með meira en $\frac{1}{10}$ hluta heildaratkvædamagns í Tryggingarsjóðnum.

Aðalfundur staðfestir ársreikning sjóðsins.

Um boðun og lögmati aðalfundar fer samkvæmt 1. mgr. 18. gr. laga þessara.

54. gr.

Stjórn Tryggingarsjóðs fer með málefni hans milli aðalfunda. Stjórnin skal skipuð fimm mönnum. Fjórir stjórnarmenn ásamt jafnmörgum varamönnum skulu kjörnir á aðalfundi til eins árs í senn hlutbundinni kosningu ef óskað er. Forstöðumaður bankaeftirlitsins eða varamaður hans á fast sæti í stjórn Tryggingarsjóðs. Stjórn Tryggingarsjóðs kys sér formann og skiptir með sér verkum.

55. gr.

Stjórn Tryggingarsjóðs skal ráða löggiltan endurskoðanda til að annast árlega endurskoðun hjá sjóðnum.

Stjórn Tryggingarsjóðs hefur heimild til að rannsaka eða láta rannsaka rekstur og efnahag sparisjóðs, þ. m. t. framkvæmd endurskoðunar. Getur stjórnin í þessu sambandi krafist nauðsynlegra upplýsinga frá sparisjóði.

Stjórn og starfsmenn Tryggingarsjóðs eru bundnir þagnarskyldu í samræmi við ákvæði 29. gr.

56. gr.

Aðalfundur setur Tryggingarsjóði samþykktir sem háðar skulu staðfestingu ráðherra að fenginni umsögn bankaeftirlitsins.

XII. KAFLI

Lánastofnun sparisjóðanna.

57. gr.

Sambandi íslenskra sparisjóða er heimilt að gangast fyrir stofnun Lánastofnunar sparisjóðanna hafi $\frac{2}{3}$ hlutar starfandi sparisjóða er ráða a. m. k. yfir $\frac{2}{3}$ hlutum af heildarinnlánsfé sparisjóða samþykkt þátttöku í stofnuninni.

Lánastofnun sparisjóðanna skal vera hlutafélag að fullu í eigu sparisjóðanna og gilda um hana ákvæði laga um hlutafélög nema annað sé boðið í lögum þessum. Eigi síðar en sex árum eftir stofnunina skal hlutaféð nema a. m. k. 2% af heildarinnlánsfé hvers hluthafa miðað við síðasta ársreikning þeirra. Nánari ákvæði um greiðslu hlutafjár skulu sett í samþykktir stofnunarinnar.

58. gr.

Hlutverk Lánastofnunarinnar er að annast starfsemi í þágu sameiginlegra hagsmuna sparisjóðanna. Í því skyni er stofnuninni heimilt að annast þau verkefni sem sparisjóðum eru falin samkvæmt VII. kafla laga þessara. Þó er stofnuninni óheimilt að eiga innláns- og útlánsviðskipti við almenning.

Lánastofnunin tekur við innlánnum frá sparisjóðum, Tryggingarsjóði sparisjóða og fyrirtækjum í eigu sparisjóðanna, sbr. 1. mgr. 32. gr. Einnig aflar stofnunin sér starfsfjár með öðrum þeim hætti sem stjórn hennar ákveður og samrýmist fyrirmælum laga þessara. Stofnunin ávaxtar fé sitt með lánveitingum til sparisjóða, innlánnum í Seðlabanka og innlendum og erlendum innlánsstofnunum, svo og með öðrum þeim hætti sem stjórn hennar ákveður og samrýmist fyrirmælum laga þessara.

59. gr.

Sparisjóðir, sem ekki gerast hluthafar við stofnun Lánastofnunarinnar, eiga rétt á að gerast hluthafar í stofnuninni síðar. Skal hlutafé þá aukið á þann hátt að hlutafjäreign nýs hluthafa og það verð sem fyrir hana er greitt verði jafngilt því sem verið hefði ef hlutaðeigandi sparisjóður hefði gerst hluthafi við stofnun félagsins.

60. gr.

Sala eða annað framsal hluta í Lánastofnuninni er óheimilt nema til annars sparisjóðs. Veðsetning hluta er óheimil. Stjórn Lánastofnunarinnar er skylt að innleysa hlutafé sparisjóðs í eftirgreindum tilvikum:

- a) við slit sparisjóðs samkv. XIII. kafla laga þessara eða samruna hans við annars konar innlánsstofnun,
- b) við aðför skuldheimtumanna sparisjóðs í hlut hans í stofnuninni.

Innlausnarverð hluta skal miðast við reiknað verðgildi hlutarins samkvæmt síðasta ársreikningi að teknu tilliti til skattskuldbindinga sem kunna að hvíla á stofnuninni.

Í þeim tilvikum, sem getið er um í 2. mgr. 63. gr. og lokamálslið 65. gr., er Lánastofnuninni heimilt að heimta eftirstöðvar láns goldnar þegar í stað án uppsagnar.

XIII. KAFLI

Slit sparisjóða.

61. gr.

Hafi sparisjóðsstjórn, sparisjóðsstjóri eða skoðunarmenn sparisjóðs ástæðu til að ætla að eigið fé hans sé undir því lágmarki sem ákveðið er í 40. gr. ber þeim þegar í stað að tilkynna það bankaeftirlitinu.

Er bankaeftirlitinu berst tilkynning að hætti 1. mgr. eða telur af öðru tilefni ástæðu til að ætla að eigið fé sparisjóðs sé undir lágmarki 40. gr. skal það krefja skoðunarmenn sparisjóðsins þegar í stað um reikningsuppgjör sem þeim ber að afhenda innan þriggja vikna frá því þeim berst krafan.

Komi fram í reikningsuppgjöri að hætti 2. mgr. að eigið fé sparisjóðs fullnægi ekki ákvæðum 40. gr. skal sparisjóðsstjórn án tafar boða til fundar sparisjóðsaðila til ákvörðunar og afhenda síðan bankaeftirlitinu greinargerð þar sem fram kemur til hverra ráðstafana hún hyggst grípa af þessu tilefni. Skal bankaeftirlitið þegar afhenda ráðherra reikningsuppgjör skoðunarmanna og greinargerð sparisjóðsstjórnar ásamt umsögn sinni.

Þegar ráðherra hafa borist gögn samkvæmt 3. mgr. er honum heimilt að veita hlutaðeigandi sparisjóði frest í allt að sex mánuði til þess að auka eigið fé að lágmarki samkvæmt 40. gr. Séu til þess ríkar ástæður að mati ráðherra er honum heimilt að framlengja þennan frest í allt að sex mánuði til viðbótar. Ráðherra er heimilt að stytta áður ákveðinn frest eða fella hann niður ef honum þykir sýnt að viðleitni sparisjóðsins til úrbóta muni ekki bera árangur.

62. gr.

Bú sparisjóðs verður ekki tekið til gjaldprotaskipta að hætti III. kafla gjaldþrotalaga. Slíta ber sparisjóði í eftirtöldum tilvikum:

- a) ef ráðherra synjar sparisjóði um frest að hætti 4. mgr. 61. gr. eða frestur samkvæmt því ákvæði er á enda án þess að sparisjóðnum hafi tekist að auka eigið fé fram yfir lágmark samkvæmt 40. gr.,
- b) ef skylt er að slíta sparisjóði samkvæmt samþykktum hans,
- c) ef aðal- eða aukafundur sparisjóðsaðila ákveður að slíta sparisjóði.

Í þeim tilvikum, sem getið er í b- eða c-liðum 2. mgr., skal bankaeftirlitið samkvæmt beiðni ráðherra afla reikningsuppgjörs skoðunarmanna hlutaðeigandi sparisjóðs á sama hátt og samkvæmt 2. mgr. 61. gr. og afhenda það ráðherra ásamt álitsgerð sinni um það hvort eignir sparisjóðs hrökkvi fyrir skuldum hans.

Ákvörðun samkvæmt c-lið 2. mgr. er því aðeins gild að sparisjóðsaðilar, sem ráða yfir $\frac{2}{3}$ hlutum heildaratkvæðamagns í sparisjóði, gjaldi henni jáyrði.

63. gr.

Þegar skylt er að slíta sparisjóði samkvæmt a-lið 2. mgr. 62. gr. eða fram kemur af álitsgerð bankaeftirlitsins í tilvikum sem eiga undir b- eða c-liði sama ákvæðis að óvíst sé að eignir sparisjóðs hrökkvi til greiðslu skulda hans skal ráðherra senda skiptaráðanda á varnarþingi sparisjóðsins kröfu um að bú sparisjóðsins verði tekið til gjaldþrotaskipta.

Þegar skylt er að slíta sparisjóði samkvæmt b- og c-liðum 2. mgr. 62. gr. og bankaeftirlitið telur sýnt að eignir hans hrökkvi fyrir skuldum skal ráðherra senda skiptaráðanda á varnarþingi sparisjóðsins kröfu um að bú hans verði tekið til skipta til slita á sparisjóðnum.

Er skiptaráðandi hefur kannað hvort fullnægt sé skilyrðum 62. gr. fyrir kröfunni skal hann kveða upp úrskurð um hvort orðið skuli við henni.

Þegar er úrskurður um töku bús sparisjóðs til skipta er genginn skal skiptaráðandi auglýsa skiptin í Lögbirtingablaði með þeim hætti sem fyrir er mælt í 3. tl. 19. gr. gjaldþrotalaga og skal í auglýsingunni tekið fram hvort búið sé tekið til skipta að hætti 1. eða 2. mgr.

64. gr.

Leiði ekki annað af ákvæðum þessara laga skulu um skipti á búi sparisjóðs gilda ákvæði IV.—XIX. kafla gjaldþrotalaga eftir því sem við á að því undanteknu að ákvæði VIII. kafla þeirra gilda ekki um skipti sem komin eru til samkvæmt 2. mgr. 63. gr.

Þegar ákvæði gjaldþrotalaga sem vísað er til í 1. mgr. miða réttaráhrif við frestdag skal jafngilda þeim degi við skipti á búi sparisjóðs sá dagur sem ráðherra hefur veitt frest að hætti 4. mgr. 61. gr. en sé slíkur frestur ekki undanfari skipta skal miðað við þann dag sem skiptaráðanda berst krafa ráðherra samkvæmt 1. eða 2. mgr. 63. gr.

Þegar allar skuldir sparisjóðs hafa verið greiddar, skal greiða stofnfjáreigendum eignarhlut þeirra, þ. e. stofnfé og séreignarsjóð, af eftirstöðvum eigna sjóðsins. Þeim eignum, sem þá kunna að vera eftir, skal ráðstafað í samræmi við ákvæði samþykktá sparisjóðsins. Þó er ekki heimilt að ráðstafa eftirstöðvum eigna til sparisjóðsaðila, sbr. 4. mgr. 1. gr.

XIV. KAFLI

Samruni sparisjóða.

65. gr.

Ráðherra er rétt að heimila samruna tveggja sparisjóða eða fleiri ef tillaga þess efnis hefur hlotið samþykki á aðal- eða aukafundum hlutaðeigandi sparisjóða. Áður en ráðherra heimilar sameiningu skal hann leita umsagnar bankaeftirlitsins og Tryggingarsjóðs sparisjóða.

Við samruna sparisjóða skal skipa sérstaka nefnd. Hver sparisjóður kýs á aðal- eða aukafundi tvo fulltrúa í nefndina en bankaeftirlitið og Tryggingarsjóður sparisjóða skipa sinn fulltrúann hvort. Nefndin gerir tillögu til aðal- eða aukafunda sparisjóðanna um fjárhagslegt uppgjör við samrunann og rekstrartilhögun að honum loknum. Þegar aðal- eða aukafundir í sjóðunum hafa samþykkt tillöguna með $\frac{2}{3}$ hlutum heildaratkvæðamagns og ráðherra einnig samþykkt hana telst samruninn hafa hlotið endanlegt samþykki. Ekki er skylt að gæta ákvæða XIII. kafla laga þessara þegar sparisjóði er slitíð og hann sameinaður öðrum sparisjóði eða annars konar innlánsstofnun. Þá er sparisjóði óskylt að birta innköllun til lánardrottna þegar slit ber að með þessum hætti.

Áður en ráðherra ákveður hvort heimila skuli samruna sparisjóðs og annars konar innlánsstofnunar skal hann athuga möguleika á samruna sjóðsins við aðra sparisjóði. Leiði athugunin í ljós að þess er ekki kostur getur hann heimilað samruna sjóðsins við annars konar innlánsstofnun.

XV. KAFLI

Refsiákvæði.

66. gr.

Um mál vegna brota á lögum þessum fer að hætti opinberra mála.

Fyrir brot á lögum þessum skal refsa með sektum eða varðhaldi, liggi ekki þyngri refsing við broti samkvæmt öðrum lögum.

XVI. KAFLI

Ýmis ákvæði.

67. gr.

Bækur sparisjóðs, ávísanir og hvers konar skuldbindingar, sem gefnar eru út af sparisjóði og í nafni hans, svo og skuldbindingar, sem veita sparisjóðum handveðsrétt, arðmiðar af skuldabréfum sparisjóðs og framsöl þeirra skulu undanþegin stimpilgjaldi.

68. gr.

Um skattalega meðferð á stofnfé sparisjóðsaðila og inneign í séreignarsjóði fer að sama hætti og um skattskyldu innstæðna í innlánsstofnunum. Sama gildir um þann hluta tekjuafgangs sem lagður er í séreignarsjóð.

Tryggingarsjóður sparisjóða er undanþeginn tekju- og eignarskatti samkvæmt lögum nr. 75/1981, um tekjuskatt og eignarskatt, og greiðslu aðstöðugjalds samkvæmt lögum nr. 73/1980, um tekjustofna sveitarfélaga.

Lánastofnun sparisjóða er skattskyld samkvæmt lögum nr. 65/1982, um skattskyldu innlánsstofnana, sbr. lög nr. 51/1984.

XVII. KAFLI Gildistaka o. fl.

69. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 1986.

Ákvæði IX. kafla um ársreikning taka gildi fyrir það reikningsár sem hefst á árinu 1985.

70. gr.

Sparisjóðir, stofnaðir fyrir gildistöku laga þessara, sbr. lög nr. 69/1941, skulu samræma samþykktir sínar ákvæðum laganna á fyrsta aðalfundi eftir gildistöku þeirra.

Ákvæði 5. gr. og 1. mgr. 6. gr. taka ekki til sparisjóða sem getið er í 1. mgr. Ákvæði 2. másl. 2. mgr. 20. gr. tekur ekki til þeirra sparisjóða þar sem sveitar- og sýslufélög voru ein sparisjóðsaðilar við gildistöku laga þessara.

Ráðherra er heimilt að veita sparisjóðum, sem stofnaðir verða með samruna starfandi sparisjóða, undanþágu frá ákvæðum 5. gr. og 1. mgr. 6. gr. laganna.

71. gr.

Sparisjóðir, sem stofnaðir eru fyrir gildistöku laga þessara, og sparisjóðir, sem stofnaðir verða með samruna þessara sjóða, skulu koma eigin fé í það horf sem áskilið er samkvæmt 40. gr. innan fimm ára frá gildistöku laga þessara.

72. gr.

Við gildistöku laga þessara falla úr gildi lög nr. 69/1941, um sparisjóði, sbr. lög nr. 22/1944 og lög nr. 100/1980, um breyting á þeim lögum.

Ákvæði til bráðabirgða.

I.

Innan tveggja ára frá gildistöku laga þessara er aðalfundi sparisjóðs heimilt að endurmeta stofnfé sjóðsins. Við endurmat þetta skal hafa hliðsjón af eftirgreindum atriðum:

- a) verðlagsbreytingum frá 1. janúar 1940 eða stofndegi sparisjóðs ef hann er síðar,
- b) stöðu eigin fjár hjá sparisjóði.

Endurmat þetta er háð samþykki Tryggingarsjóðs sparisjóða. Hámark stofnfjárhluta eftir að endurmat hefur farið fram má þó ekki vera hærra en kr. 8000.

Sparisjóði er heimilt að greiða hið aukna stofnfé samkvæmt endurmatinu af rekstrarhagnaði sínum inn á stofnfjárreikninga sparisjóðsaðila. Greiðslur þessar má sparisjóður inna af hendi á allt að 5 árum. Ráðstöfun rekstrarhagnaðar með þessum hætti getur farið fram eftir að tekjuafgangi hefur verið ráðstafað samkvæmt a- og b-lið 1. mgr. 42. gr.

Peir, sem gerst hafa stofnfjáraðilar eða öðlast hafa rétt til stofnfjárhlutar síðar en 20 árum fyrir gildistöku laga þessara, skulu þó sjálfir greiða viðbótarstofnfé samkvæmt endurmatinu þannig að þeir greiði $\frac{1}{20}$ hluta stofnfjárukans fyrir hvert ár sem vantar upp á 20 ára aðild hvers um sig að sparisjóðnum. Sparisjóðsaðilar, sem greiða eiga viðbótarstofnfé samkvæmt þessari málsgrein, skulu greiða það í reiðufé innan 12 mánaða frá ákvörðun aðalfundar um endurmatið.

Ef stofnfjáreigandi hlítir ekki skilyrðum síðustu málsgreinar þrátt fyrir ítrekuð tilmæli sparisjóðsstjórnar fær hann endurgreitt upprunalegt stofnfé sitt án verðbóta og fellur út sem sparisjóðsaðili enda jafnframt leystur frá ábyrgðarhlut sínum.

II.

Ákvæði 1. mgr. 38. gr. gilda ekki um skuldbindingar sem stofnað var til fyrir gildistöku laga þessara en slíkar skuldbindingar skal greiða upp á hæfilegum tíma.

III.

Formaður Sambands íslenskra sparisjóða skal boða til fyrsta fundar í Tryggingarsjóði sparisjóða.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Heildarendurskoðun bankakerfisins hófst fyrir réttum 12 árum þegar þáverandi viðskiptaráðherra, Lúðvík Jósepsson, skipaði bankamálanefnd til þess að endurskoða allt bankakerfið. Nefndin tók m. a. saman frumdrög að nýrri löggjöf um sparisjóði en ekki kom til þess að lagafrumvarp væri lagt fram á Alþingi. Þess í stað var annarri nefnd falið árið 1975 að taka til endurskoðunar lög nr. 69/1941 um sparisjóði. Frumvarp, sem byggt var á tillögum nefndarinnar, var lagt fyrir Alþingi árið 1978. Upp frá því hafa nokkrum sinnum verið lögð fyrir Alþingi frumvörp til laga um sparisjóði sem einnig hafa að verulegu leyti verið byggð á tillögum nefndarinnar. Öll þessi frumvörp hafa dagað uppi.

Frumvarp þetta er að ýmsu leyti byggt á þeim frumvörpum sem hér hefur verið vikið að. Í ljósi þess var ekki talin ástæða til að bankamálanefnd, sem skipuð var árið 1981, skilaði til viðskiptaráðuneytisins tillögum að nýju lagafrumvarpi um sparisjóði. Við endanlega gerð þessa frumvarps hefur hins vegar verið höfð veruleg hliðsjón af frumvarpi til laga um viðskiptabanka, sem nú liggur fyrir Alþingi, og byggir að stofni til á tillögum bankamálanefndar. Þá hefur frá upphafi verið höfð hliðsjón af löggjöf um sparisjóði á Norðurlöndum og um sumt höfð hliðsjón af þeirri löggjöf. Þó hefur þegar á heildina er lítið að takmörkuðu leyti verið stuðst við erlendar fyrirmyndir heldur leitast við að finna lausnir og leiðir sem væru í sem bestu samræmi við íslenska staðhætti og íslenskt efnahagslíf. Við samningu frumvarpsins var haft samráð við Samband íslenskra sparisjóða og tillit tekið til margvíslegra athugasemda og ábendinga þess.

Sparisjóðir eiga sér allanga sögu hér á landi. Venja er að telja að fyrst hafi verið stofnaður sparisjóður hér á landi á Seyðisfirði árið 1868. Hann hét sparisjóður Múlasýslna og starfaði fram yfir 1870 en hætti þá starfsemi. Fræðimenn hafa þó fært rök að því að saga sparisjóða sé enn eldri. Heimildir eru fyrir Sparnaðarsjóði búlausra í Skútustaðahreppi, er hóf starfsemi sína árið 1858, en var lagður niður árið 1864. Hér var tilraun á ferðinni sem tæpast hefur haft áhrif sem peningastofnun né orðið fyrirmynd annarra. Næsti sparisjóður, sem stofnaður var, hét Sparisjóður Reykjavíkur. Hann var stofnaður árið 1872. Ekki varð hann langlífur fremur en hinir fyrri sjóðir. Hann sameinaðist Landsbanka Íslands árið 1887. Sparisjóður Siglufjarðar var stofnaður 1873. Hann starfar enn og er elstur starfandi sparisjóða í landinu.

Sparisjóðir voru síðan stofnaðir hver af öðrum í flestum sýslum og kaupstöðum landsins. Samtals hafa verið stofnaðir 93 sparisjóðir á Íslandi. Hinn 1. janúar 1985 voru starfandi sparisjóðir 38 að tölu. Margir sparisjóðir hafa þannig hætt starfsemi sinni og hafa flestir þeirra verið yfirteknir af útibúum viðskiptabankanna. Nokkrir hafa verið gerðir upp og lagðir niður án þess að banki eða annar sparisjóður hafi haldið áfram starfsemi þeirra. Einn sparisjóður hefur orðið gjaldþrota, fáeinir yfirteknir af öðrum sparisjóðum og þremur

hefur verið breytt í banka (þ. e. Verslunarsparisjóði, Samvinnusparisjóði og Sparisjóði alþýðu).

Yngsti sparisjóðurinn er Sparisjóður Súðavíkur sem stofnaður var árið 1972.

Eftirfarandi tafla sýnir fjölda sparisjóða með nokkurra ára millibili frá 1870 til 1984:

Ár:	Fjöldi:	Ár:	Fjöldi:
1870	1	1950	57
1880	5	1955	60
1890	13	1960	63
1900	24	1965	57
1910	30	1970	53
1920	49	1975	44
1930	50	1980	42
1940	56	1984	38

Skipting sparisjóða eftir kjördæmum 1984 var svo sem hér segir:

Reykjavík	2
Reykjanes	3
Vesturland	2
Vestfirðir	12
Norðurl. vestra	3
Norðurl. eystra	14
Austurland	1
Suðurland	1
Samtals	38

Þá ráku sparisjóðir á sama tíma sex aðra afgreiðslustaði og voru fimm þeirra utan Reykjavíkur.

Athyglisvert er að af 38 sparisjóðum eru 26 á Vestfjörðum og Norðurlandi eystra og eru flestir þeirra smáir.

Hlutdeild sparisjóðanna í varðveislu sparifjár landsmanna hefur verið breytileg. Helsta ástæðan til þess er fjölgun viðskiptabanka og útibúa þeirra samfara fækkun sparisjóða.

Eftirfarandi tafla sýnir hlutdeild sparisjóðanna sem hundradshluta af heildarinnlánum í bönkum og sparisjóðum á mismunandi tímum (innlán í innlánsdeildum samvinnufélaga eða Söfnunarsjóði Íslands eru ekki tekin með):

Ár:	Heildarinnlán í sparisjóðum ^{*)}	Heildarinnlán í viðskipta- bönkum ^{*)}	Innlán alls ^{*)}	Hlutdeild sparisjóða í %
1872	0.14	—	0.14	100.0
1890	1.6	5.6	7.2	22.1
1900	6	12	18	32.9
1910	12	51	63	19.0
1920	79	301	380	20.8
1930	90	530	620	14.5
1940	199	1.301	1.500	13.2
1950	1.278	7.235	8.513	15.0
1960	6.238	23.886	30.124	20.7
1965	12.355	68.187	80.522	15.3
1970	27.583	134.057	161.640	17.1
1975	81.123	425.779	506.902	16.0
1980	606.896	3.188.597	3.795.493	16.0
1984	3.838.516	21.295.273	25.133.789	15.3

^{*)} Allar fjárhæðir í þúsundum króna.

Á hlutfallstölunum sést að hlutdeild sparisjóðanna í heildarinnlánum minnkar heldur síðustu þrjá áratugina. Sú minnkun helst í hendur við þá breytingu að þremur stórum sparisjóðum er breytt í banka, en það var árin 1961, 1963 og 1974.

Mjög athyglisvert er hins vegar hve sparisjóðir halda hlut sínum þrátt fyrir fjölgun banka og fækkun sparisjóða síðustu áratugina. Þannig er hlutdeild þeirra í heildarinnlánum banka og sparisjóða nú 15.3% en var 15% árið 1950. Til samanburðar má og nefna að hlutdeild allra hlutafélagabankanna var í árslok 1984 19.9%.

Þegar fyrstu sparisjóðirnir taka til starfa höfðu engin almenn lög verið sett um starfsemi þeirra en líklega hafa þeir allir sett sér samþykktir til að starfa eftir. Nákvæmar samþykktir eru t. d. um Sparnaðarsjóð búlausra í Skútustaðahreppi sem samþykktar voru á fundi stofnenda 13. júní 1859.

Þann 5. janúar 1874 var gefin út tilskipan „um hlunnindi nokkur fyrir sparisjóði á Íslandi“ — „Forordning om nogle Begunstigelser for Sparekasser i Island.“ Tilskipun þessi hafði m. a. að geyma ákvæði um hvernig með skyldi fara ef viðskiptabók við sparisjóð glataðist.

Árið 1915 voru fyrstu lög in um sparisjóði sett, lög nr. 44/1915, og þóttu þau um margt ítarleg og skýr á þeim tíma og fullnægjandi miðað við sparisjóðsstarfsemi þá.

Á árunum 1937—1940 starfaði millipinganevnd að endurskoðun bankamála. Nefndin samdi m. a. tillögur að frumvarpi að nýjum lögum um sparisjóði. Aðalefni frumvarpsins voru sparisjóðalögin frá 1915 en nokkru var þó breytt og allmiklu aukið við. Þetta frumvarp varð að lögum nr. 69/1941 um sparisjóði og eru þau enn í gildi. Með stoð í lögum þessum var gefin út reglugerð um sparisjóði 15. febrúar 1942.

Eftir lögum þessum og reglugerð svo og staðfestum samþykktum starfa sparisjóðirnir nú. Meðal annarra laga sem hafa að geyma ákvæði er taka til starfsemi sparisjóða má nefna lög nr. 65/1982 um skattskyldu innlánsstofna, sbr. lög nr. 51/1984, lög nr. 63/1979 um skipan gjaldeyris- og viðskiptamála, sbr. lög nr. 73/1983, og lög nr. 10/1961 um Seðlabanka Íslands ásamt síðari breytingum.

Lög nr. 69/1941 um sparisjóði eru að mörgu leyti úrelt. Með frumvarpi þessu er að því stefnt að bæta úr og færa löggjöfina í nútímalegra horf. Má segja að tilgangur frumvarpsins sé tvíþættur. Annars vegar er ætlunin að treysta almennt stöðu sparisjóðanna meðal innlánsstofnana og veita þeim hliðstæðar starfsheimildir og viðskiptabönkum og hins vegar að auka aðhald og öryggi í rekstri þeirra í samræmi við kröfur tímans. Sé grannt skoðað fléttast þetta tvennt saman. Samhliða þessu er ætlunin að skapa skilyrði til aukinnar hagkvæmni í rekstri sparisjóða.

Þegar litið er á sparisjóðina í dag og það þjónustuhlutverk er þeir gegna víðs vegar um land má vera ljós nauðsyn þess að þeir geti innt af hendi alla venjulega þjónustu sem nú er ætlast til að innlánsstofnanir veiti. Þeir verða að geta þjónað íbúum hinna ýmsu byggðarlaga og verið raunhæfur valkostur borið saman við viðskiptabanka. Því er nauðsynlegt að frumvarp þetta marki þá stefnu að fella niður öll þau ákvæði er takmarka starfsemi sparisjóða borið saman við starfsemi viðskiptabanka og er það hliðstætt því sem gert hefur verið í öllum nálægum löndum. Eftir sem áður og þrátt fyrir hliðstæðar starfsheimildir banka og sparisjóða verður áfram skýr munur milli sparisjóða og annarra innlánsstofnana. Sparisjóðirnir eru í eðli sínu sjálfseignarstofnanir, stjórn þeirra er tengd sveitarfélögum og starfsemi þeirra er almennt staðbundin andstætt starfsemi viðskiptabanka. Þar við bætist að einstakir sparisjóðir munu eflaust eftir sem áður hafa takmarkaðri starfsemi en viðskiptabankarnir en á hinn bóginn verða möguleikar þeirra til að taka tillit til sérstakra staðbundinna aðstæðna meiri. Þannig ættu þeir að geta stuðlað að heilbrigðri samkeppni.

Frumvarpið telur 72 greinar og skiptist í 17 kafla auk ákvæða til bráðabirgða. Ýmsum

ákvæðum gildandi laga hefur verið breytt eða þau felld brott. Jafnframt er mörgum nýjum ákvæðum bætt við. Veigamestu breytingarnar og nýmæli frá gildandi lögum eru þau, sem hér segir:

Í I. kafla eru almenn ákvæði um hlutverk og rekstrarform. Þar er einnig tekið fram að stofnun útibús sparisjóðs eigi undir sparisjóðsstjórn en sé ekki háð leyfi ráðherra eins og nú er samkvæmt 5. mgr. 10. gr. laga nr. 10/1961 um Seðlabankann, sbr. lög nr. 10/1964. Á hinn bóginn er kveðið svo á í frumvarpinu að bókfært verð þeirra fasteigna sem sparisjóður notar undir starfsemi sína megi ekki nema hærri fjárhæð en sem svarar 65% af eigin fé sparisjóðsins. Í frumvarpinu er heitið útibú notað yfir alla afgreiðslustaði utan aðalsparisjóðs.

Í II. kafla eru þeir aðilar tæmandi taldir sem geta verið stofnendur sparisjóðs og sparisjóðsaðilar. Jafnframt er kveðið á um lágmarksfjárhæð stofnfjár. Samkvæmt frumvarpinu er aðeins heimilt að stofna sparisjóð með innborguðu stofnfé. Stofnun sparisjóða með ábyrgðum (ábyrgðamannasjóðir) er ekki leyfð samkvæmt frumvarpinu. Ekki er þó sú skylda lögð á starfandi sparisjóði að taka upp stofnfé í stað ábyrgða við gildistöku laganna.

Í III. kafla eru settar reglur um stofnfjárhluti og stofnfjárbréf og viðskipti með þau leyfð með ströngum takmörkunum.

Í IV. kafla er fjallað um aukningu stofnfjár og er þar m. a. gert ráð fyrir að aðalfundir í starfandi sjóðum, sem byggðir eru upp sem ábyrgðarmannasjóðir, geti ákveðið að í stað ábyrgða komi innborgað stofnfé og eru settar reglur um slíkar ákvarðanir, þ. á m. um þann atkvæðameirihluta sem nauðsynlegur er til þess að ákvörðun öðlist gildi.

Mikilvægt nýmæli er að finna í V. kafla þar sem gert er ráð fyrir svokölluðum séreignarsjóði stofnfjáreigenda, sem verður aðallega myndaður með hluta þeirra vaxta, sem aðalfundur ákveður að greiða stofnfjáreigendum af árlegum tekjuafgangi. Hugmyndin með séreignarsjóðum þessum er sú að gera stofnfjáreign í sparisjóði eftirsóknarverðari með því að heimila ávöxtun hennar. Ávöxtun þessari verður þó óhjákvæmilega að setja talsverðar skorður bæði m. t. t. fjárhagsgetu viðkomandi sparisjóðs og einnig vegna hins sérstaka edlis sparisjóðanna, sem ekki er unnt jafna við venjuleg atvinnufyrirtæki, rekin í ágóðaskyni.

Um stjórn sparisjóða eru sett ítarleg ákvæði VI. kafla en gildandi lög eru fáorð um þetta efni. Þá er gert ráð fyrir því að sparisjóður ákveði sjálfir inn- og útlánsvexti sparisjóðsins og önnur þjónustugjöld.

Í VII. kafla, sem fjallar um starfsemi sparisjóða, eru margvísleg nýmæli. T. d. er gert ráð fyrir að sparisjóðir hafi rétt til að versla með erlendan gjaldeyri án sérstaks leyfis bankastjórnar Seðlabankans sem áskilið er í gildandi lögum. Eftir sem áður er gert ráð fyrir að Seðlabankinn geti sett gjaldeyrisviðskiptum sparisjóðs ákveðin takmörk að fengnu samþykki ráðherra. Þá er lagt til að sparisjóðum verði innan þröngra marka heimiluð kaup á hlutum í almenningshlutafélögum eins og þau eru skilgreind í 3. másl. 18. gr. laga 32/1978 um hlutafélög.

Sérstök ákvæði eru um laust fé og eigið fé í VIII. kafla. Þar er m. a. gerð krafa um að eigið fé sparisjóðs nemi a. m. k. 5% af niðurstöðutölu efnahagsreiknings.

Í IX. kafla er fjallað um reikningsskil og eru þar ýmis nýmæli, einkum um ráðstöfun tekjuafgangs. Er þar m. a. lagt til að heimilt verði að verja tekjuafgangi að vissu marki til greiðslu á vöxtum af stofnfé og séreignarsjóði stofnfjáreigenda.

Um endurskoðun eru sett ítarleg ákvæði í X. kafla en ákvæði gildandi laga um það efni eru ófullnægjandi.

Í XI. kafla er lagt til, að stofnaður verði nýr Tryggingarsjóður sparisjóða er taki við af hinum fyrri og verði sparisjóðum og innstæðueigendum styrkari bakhjarl en núverandi sjóður sem ekki hefur dafnað sem skyldi.

Í XII. kafla er mikilvægt nýmæli þar sem lagt er til að heimiluð verði stofnun

Lánastofnunar sparisjóðanna en nauðsyn slíks sameiginlegs sjóðs sparisjóðanna hefur orðið æ brýnni hin síðari ár og er forsenda þess að sparisjóðir víðs vegar um landið verði þess megnugir að taka að sér frekari fjármögnun atvinnuveganna. Samhliða er ætlunin að stuðla að aukinni hagkvæmni í rekstri sparisjóðanna.

Lagt er til í XIII. kafla, að lögfest verði ný ákvæði um slit sparisjóðs sem fela í sér veigamiklar breytingar frá gildandi lögum.

Sérákvæði um sameiningu sparisjóða eru í XIV. kafla, sem ætlað er að greiða fyrir sameiningu en um leið að koma í veg fyrir ófyrirvegaðar ákvarðanir í þeim efnum.

Í XV. kafla er fjallað um refsingar vegna brota á ákvæðum frumvarpsins gildistöku, o. fl.

Í XVI. og XVII. kafla er m. a. að finna ákvæði um skattskyldu Tryggingarsjóðs sparisjóða og Lánastofnunar sparisjóða auk ákvæða um gildistöku.

Með ákvæðum til bráðabirgða er veitt heimild til þess að endurmeta stofnfé í sparisjóðum eftir ákveðnum reglum.

Fjölmargar aðrar breytingar koma fram í frumvarpi þessu og er nánar vikið að þeim í athugasemdum við einstakar greinar.

Athugasemdir við einstakar greinar frumvarpsins.

I. KAFLI

Um 1. gr.

Ákvæði greinarinnar eru að mestu leyti nýmæli. Í 1. mgr. er fjallað um gildissvið frumvarpsins.

Í 2. mgr. er lagt til að hlutverk sparisjóðs sé að reka hvers konar sparisjóðsstarfsemi sem er nánar skilgreind í VII. kafla frumvarpsins, sbr. einkum 30. gr., og má um frekari skýringar vísa til athugasemda við þá grein. Þá er í 2. mgr. sparisjóðum bannað að reka aðra starfsemi en sparisjóðsstarfsemi án sérstakrar lagaheimildar. Samkvæmt 32. gr. frumvarpsins er sparisjóðum veitt þröng heimild til að eiga aðild að annarri starfsemi. Engu að síður er það meginstefna frumvarpsins að sparisjóðir reki eingöngu sparisjóðsstarfsemi. Stefna þessi er í samræmi við ákvæði gildandi laga um sparisjóði og byggist á því að tryggja öryggi í rekstri sparisjóða og þar með hagsmunum sparifjáreigenda. Öðrum aðilum en sparisjóðum er samkvæmt frumvarpinu óheimilt að reka sparisjóðsstarfsemi. Þeim er hins vegar heimilt að hafa með höndum starfsemi sem felur í sér ákveðna þætti sparisjóðsstarfsemi eða er hliðstæð slíkri starfsemi. Í þessu sambandi má t. d. nefna verðbréfavíðskipti og afborgunarkaup. Starfsemi af þessu tagi eru þó ákveðin takmörk sett, sbr. 2. mgr. 30. gr., þar sem gert er ráð fyrir að einungis sparisjóðir og aðrir, sem til þess hafa sérstaka heimild í lögum, geti auglýst eða boðist til með öðrum hætti að taka við innlánum frá almenningi til geymslu og ávöxtunar.

Samkvæmt ákvæðum gildandi laga svipar sparisjóðum mjög til sjálfseignarstofnana eins og þær eru almennt skilgreindar. Helstu einkenni sjálfseignarstofnana eru þau að eignir slíkra stofnana eru ekki háðar eignarráðum einstaklinga eða lögaðila og eiga þeir ekki rétt til ágóða af rekstri stofnanna heldur er starfsemin öll rekin í þágu ákveðins markmiðs, yfirleitt í þágu mannúðarmála eða í öðrum hliðstæðum tilgangi. Skipulag sparisjóða samkvæmt gildandi lögum uppfyllir að flestu leyti þessi skilyrði. Þó eru þar frávik, einkum það að samkvæmt 4. gr. gildandi laga er heimilt að greiða stofnendum sparisjóða eða ábyrgðarmönnum eða þeim sem lagt hafa fram fé til starfrækslu sparisjóðs, hvort heldur er stofnfé eða greitt ábyrgðarfé, arð eða vexti allt að 1% umfram innlánsvexti sjóðsins.

Í þessu frumvarpi eru sett rýmri ákvæði um aðild að sparisjóði en eru í gildandi lögum. Þeir sem leggja fram stofnfé verða samkvæmt ákvæðum frumvarpsins eigendur að því fé. Er það sama regla og gilt hefur. Stofnfjáreigendum verður hins vegar heimilt að ráðstafa því verðmæti sem felst í þessari eign innan vissra marka. Ráðstöfunarréttur stofnfjáreigenda yfir hlut sínum er þó háður verulegum takmörkunum. Við slit sparisjóðs fá stofnfjáreigendur hlut sinn greiddan en þeim eignum sem þá verða eftir skal ráðstafað í samræmi við ákvæði samþykktu sparisjóðsins, þó má ekki ráðstafa þeim til sparisjóðsaðila, sbr. 64. gr. Þessi ákvæði um ráðstöfun eigna við slit minna einkum á skyldleika sparisjóða við sjálfseignarstofnanir.

Í 4. mgr er tekið fram að sparisjóðsaðilar hafi ekki rétt til ágóða af rekstrarafgangi sparisjóðs umfram það sem mælt er fyrir um í frumvarpinu. Til þess að gera stofnfjáreign í sparisjóði eftirsóknarverðari er í frumvarpinu lagt til að innan vissra takmarkana verði heimilt að verja hluta tekjuafgangs til greiðslu vaxta af stofnfé og séreignarsjóði stofnfjáreigenda. Er um þetta fjallað í 42. gr. frumvarpsins.

Sparisjóðir teljast því hvorki til sjálfseignarstofnana né venjulegra atvinnufyrirtækja sem rekin eru í ágóðaskyni fyrir eigendur þeirra. Þeim er í þessu frumvarpi valið það form, sem telst henta best m. t. t. þeirrar sérstöku starfsemi sem þeir reka og með hliðsjón af sögulegum og félagslegum forsendum.

Þær breytingar, sem þessi grein gerir ráð fyrir frá gildandi lögum að því er varðar eignarrétt og stofnfjárhlut og aukna möguleika stofnfjáreigenda til ávöxtunar fjármuna sinna, eru lagðar til í þeim tilgangi einum að styrkja stöðu sparisjóðanna meðal innlánsstofnana með því að gera stofnfjáreign í þeim eftirsóknarverðari.

Um 2. gr.

Samkvæmt þessari grein ræðst það af samþykktum sparisjóða hvar þeir eiga heimili og varnarþing. Einnig er gert ráð fyrir að sparisjóðsstjórn ákveði hvort og þá hvar sparisjóður starfræki útibú á starfssvæði sínu. Er sparisjóðsstjórn í þessu efni einungis bundin af 2. mgr. 40. gr. frumvarpsins og má um frekari skýringar vísa til þess sem segir í athugasemdum við þá grein. Við endurskoðun laga um Seðlabanka Íslands hefur verið gert ráð fyrir að 5. mgr. 10. gr. laga nr. 10/1961 um Seðlabanka Íslands, sbr. lög nr. 10/1964, verði felld brott. Þar segir að innlánsstofnun er hyggist setja á stofn útibú skuli sækja um leyfi til þess hjá Seðlabankanum er sendir umsóknina til ráðherra sem tekur ákvörðun um hvort leyfi skuli veitt.

Um 3. gr.

Ákvæði greinarinnar eru nýmæli.

Í greininni er lagt til að sparisjóðum einum sé rétt og skylt að nota í firma sínu eða til nánari skýringar á starfsemi sinni orðið sparisjóður. Ákvæðinu er ætlað að koma í veg fyrir að aðrir aðilar, einkum þeir er reka starfsemi sem er hliðstæð sparisjóðsstarfsemi, villi á sér heimildir. Ákvæði þetta nær hins vegar ekki til heita sem verða ákveðin í lögum, s. s. Tryggingarsjóðs sparisjóða, Lánastofnunar sparisjóða og Sambands íslenskra sparisjóða.

II. KAFLI

Um 4. gr.

Í 2. gr. gildandi laga er stofnun sparisjóðs háð leyfi viðskiptaráðherra sem fer með málefni banka og sparisjóða. Lagt er til að sú skipan haldist. Ítarlegri reglur eru settar hér um meðferð umsókna um stofnun sparisjóða en gildandi lög hafa að geyma. Mikilvægt er að ekki sé rasað um ráð fram og allar tiltækar upplýsingar um fyrirhugaða sparisjóðsstofnun liggi fyrir. Að því miða ákvæði greinarinnar.

Í gildandi lögum er sparisjóðseftirlitið umsagnaraðili um stofnun sparisjóðs. Samkvæmt lögum nr. 10/1961 um Seðlabanka Íslands hefur Seðlabankinn með höndum eftirlit með starfsemi innlánsstofnana. Jafnframt er í lögnum kveðið svo á að gagnvart sparisjóðum taki bankaeftirlit Seðlabanka við þeim störfum sem sparisjóðseftirlitinu eru falin samkvæmt lögum 69/1941 um sparisjóði. Í 2. mgr. er lagt til að umsagnaraðilar skuli vera Seðlabanki Íslands og Tryggingarsjóður sparisjóða.

Með ákvæðum 3. mgr. er einungis verið að koma í veg fyrir að útgefnum leyfum sé haldið von úr viti án þess að þau séu notuð og þannig staðið í vegi annarra sem kynnu að vilja hefja starfrækslu sparisjóðs á sama svæði.

Um 5. gr.

Samkvæmt 2. gr. gildandi laga geta eftirtaldir aðilar verið stofnendur sparisjóðs:

- a) Félag einstakra manna.
- b) Bæjarfélag.
- c) Sýslufélag.
- d) Hreppsfélag (að fengnu leyfi sýslunefndar).

Í þessari grein er gert ráð fyrir nokkurri breytingu varðandi þá aðila, sem geta verið stofnendur sparisjóðs og eru þeir aðilar tældir upp í 1. mgr. og eru það eingöngu íslenskir aðilar.

Samkvæmt 1. mgr. verða stofnendur og sparisjóðsaðilar að vera a. m. k. 30 talsins og geta þeir einungis verið eftirtaldir aðilar: Fjárráða íslenskir ríkisborgarar, búsettir hér á landi, sýslufélög, sveitarfélög og starfandi sparisjóðir. Um ástæður þess að þessir aðilar eru sérstaklega teknir fram yfir aðra í þessum efnum er það að segja að sýslu- og sveitarfélög hafa lögum samkvæmt sérstök afskipti af sparisjóðum og haldast þau tengsl í frumvarpinu. Starfandi sparisjóðir hafa og sérstakan áhuga á eflingu sparisjóðastarfseminnar í landinu og gera verður ráð fyrir þeirri þróun að sparisjóðir sameinist til að tryggja betur fjárhagslegt sjálfstæði og uppbyggingu einstakra byggðarlaga. Þá er ljóst að þýðingarlaust er að stofna nýjan sparisjóð ef ekki liggur fyrir nokkuð almennur vilji til stofnunar sjóðsins og af þeirri ástæðu eru kröfurnar um aukinn fjölda stofnenda til komnar. Á þann hátt er leitast við að tryggja að starfræksla sjóðanna tengist ekki beinlínis hagsmunum félagsheilda heldur verði sjóðirnir stofnanir sem á óháðan og víðtækan hátt höfði til íbúa á fyrirhuguðu starfssvæði.

Nýmæli er í 3. mgr. um atkvæðisrétt á stofnfundi er mælir fyrir um að allir hafi þar jafnan atkvæðisrétt án tillits til stofnfjárframlags.

Í 4. mgr. er sett sérstakt skilyrði sem gildir um alla stofnendur og sparisjóðsaðila. Hér er um að ræða kröfu þess efnis að þegar starfsemi sparisjóðs er bundin við ákveðið svæði skuli stofnendur og sparisjóðsaðilar vera búsettir eða reka atvinnu eða aðra starfsemi á því svæði sem starfsemi sparisjóðsins er bundin við. Þetta skilyrði er sett sökum þess að sparisjóðir eru að jafnaði staðbundnar stofnanir settar á fót til að þjóna ákveðnu svæði og íbúum þess, sbr. 2. mgr. 4. gr. Er því talið rétt að aðild að sparisjóði verði bundin við sama svæði.

Um 6. gr.

Ekki er gert ráð fyrir því að unnt verði að stofna sparisjóð með ábyrgðarfyrirkomulagi samkvæmt frumvarpi þessu ef að lögum verður. Sparisjóðir verða eingöngu stofnaðir með innborguðu stofnfé. Í 1. mgr. segir, að lágmarksfjárhæð stofnfjár skuli vera kr. 3 000 000.

Í 2. mgr. er ráðherra veitt heimild til að víkja frá ákvæðum 1. mgr. um lágmarksstofnfé, hvort sem er til hækkunar eða lækkunar. Áður en ákvörðun er tekin er ráðherra skylt að leita umsagnar bankaeftirlitsins og Tryggingarsjóðs sparisjóða. Samkvæmt mgr. er heimild ráðherra bundin því skilyrði að sérstaklega standi á. Hér býr sú hugsun að baki að hæpið sé að beita alltaf sömu reglum um lágmarksfjárhæð stofnfjár vegna mismunandi aðstæðna og staðháttá hér á landi. Í fámennum byggðarlögum, þar sem fjármagn er takmarkað, kann

t. d. að koma til álita að víkja frá hinu almenna ákvæði um lágmarksfjárhæð stofnfjár og leyfa stofnun sparisjóða með lægra stofnfé en þar er ákveðið.

Í 4. og 5. mgr. eru reglur um greiðslu stofnfjárins. Skal minnst helmingur stofnfjár vera greiddur er starfsemi hefst og eftirstöðvar skulu greiddar í síðasta lagi innan eins árs eftir að starfsemi sparisjóðs hefst. Stofnfé skal ætíð greitt í reiðufé.

Um 7. gr.

Grein þessi er að efni til hliðstæð 3. gr. gildandi laga. Sú breyting er gerð frá gildandi lögum, að gert er ráð fyrir að viðskiptaráðherra gefi út sérstakt leyfi til stofnunar og starfrækslu sparisjóðs, sbr. 1. mgr. 4. gr. frumvarpsins. Áður en ráðherra gefur út leyfið þarf öllum skilyrðum fyrir stofnuninni að hafa verið fullnægt og samþykktir sjóðsins staðfestar af ráðherra. Með sama hætti staðfestir ráðherra samþykktir starfandi sparisjóða og breytingar á samþykktum.

Vænlegra virðist að gefa út sérstakt starfsleyfi handa nýjum sparisjóði að undangenginni staðfestingu samþykta og að öllum skilyrðum uppfylltum heldur en að viðurkenna stofnunina með staðfestingu samþykta einni saman eins og yfirleitt hefur verið gert.

Í 1. mgr. er mælt fyrir um að leita skuli umsagnar bankaeftirlits Sedlabanka Íslands um samþykktir sparisjóðs. Er það í samræmi við framkvæmd þessara mála þótt ekki séu í gildandi lögum sérstök fyrirmæli þar að lútandi. Einnig er lagt til að leita skuli umsagnar Tryggingarsjóðs sparisjóða og er það nýmæli.

Í 2. mgr. er greint hvers gæta beri í samþykktum og er þar um ýmsar breytingar að ræða frá gildandi lögum. Ekki er ástæða til að tíunda þær breytingar í einstökum atriðum en þær stafa m. a. af því að einungis verður leyft að stofna sparisjóði með stofnfé samkvæmt frumvarpinu og leyfð verða eigendaskipti á stofnfjárlutum innan þröngra takmarka.

III. KAFLI

Um 8. gr.

Grein þessi er nýmæli og kveður svo á að stofnfjárbréf skuli gefin út fyrir stofnfjárlutum. Þar sem takmörkuð eigendaskipti á stofnfjárlutum eru leyfð í frumvarpinu er nauðsynlegt að stofnfjáreigandi hafi skilríki fyrir rétti sínum. Þar sem ýmsar hömlur eru lagðar á viðskipti með stofnfjárbréf samkvæmt frumvarpinu er áskilið að þau hljóði á nafn og verði ekki framseld til handhafa þannig að gildi hafi gagnvart sparisjóði.

Í 2. mgr. er þess getið sem greint skal í stofnfjárbréfi. Höfð er hliðsjón af þeim lágmarksupplýsingum sem greina þer í hlutabréfum.

Um 9. gr.

Þótt í frumvarpinu sé gert ráð fyrir að eigendaskipti á stofnfjárbréfum verði heimil innan þröngra marka í því skyni að gera stofnfjáreign í sparisjóði eftirsóknarverðari er alls ekki stefnt að almennum viðskiptum með þau eins og um kvaðalaus hlutabréf eða önnur viðskiptabréf væri að ræða. Í þessari grein eru því lagðar almennar og ófrávíkjanlegar takmarkanir á viðskipti með stofnfjárluti. Sparisjóðsstjórn verður í hvert sinn að veita samþykki sitt til sölu eða annars framsals stofnfjárlutar. Ekki er unnt með ákvæðum í samþykktum sparisjóðs að víkja frá ákvæðum greinarinnar. Hin sérstöku einkenni sparisjóðanna og starfsemi þeirra, sbr. 1. gr. frumvarpsins og athugasemdir við hana, gera það að verkum að sparisjóðum er nauðsyn á að hafa hönd í bagga með því hverjir séu aðilar að þeim.

Afskipti sparisjóðsstjórnar af sölu eða öðru framsali stofnfjárlutar eru tryggð samkvæmt 1. mgr. Með hliðsjón af hvers edlis stofnfjárlutir í sparisjóði eru og þeim

hagsmunum sparisjóða að geta stjórnað eigendaskiptum þykir ekki rétt að leyfa veðsetningu stofnfjárlutar, jafnvel ekki með samþykki sparisjóðsstjórnar, og er því lagt til í 2. mgr. að veðsetning verði bönnuð.

Um 10. gr.

Hér er fjallað um heimild og skyldu sparisjóðs til að innleysa stofnfjárhlut í sparisjóði í ákveðnum tilvikum.

Samkvæmt 1. mgr. er sparisjóði heimilað að innleysa stofnfjárhlut við andlát stofnfjáreiganda og brottflutning stofnfjáreiganda af starfssvæði sparisjóðsins svo og við eigendaskipti á stofnfjárhlut vegna slita á félagsbúi hjóna. Í 2. mgr. er fjallað um þau tilvik þegar sparisjóði er skylt að innleysa stofnfjárhlut.

Auk ákvæða þessarar greinar getur komið til innlausnar samkvæmt ákvæðum 11. gr.

Möguleikar sparisjóðs til innlausnar takmarkast af ákvæðum 13. gr., sem leyfa ekki hærri eigin stofnfjáreign en 10% af stofnfé nema í skamman tíma, þegar um þau tilvik er að ræða sem getur í þessari grein og 11. gr.

Um 11. gr.

Hér er lögð sú skylda á sparisjóð að hafa milligöngu um sölu stofnfjárhlutar eða innleysa hann, ef óskað er, þegar synjað hefur verið um sölu hlutarins samkvæmt 9. gr. eða heimildar til innlausnar samkvæmt 1. mgr. 10. gr. hefur ekki verið neytt. Sparisjóði er settur eins árs frestur í þessum efnum frá því að skrifleg beiðni kom fram um sölu eða innlausn. Gæta verður ákvæða 13. gr.

Þessar reglur ættu t. a. m. að stuðla að því að sparisjóðir beiti rétti sínum samkvæmt 1. mgr. 9. gr. með gát.

Í 2. mgr. eru settar reglur um ákvörðun verðs við innlausn stofnfjárhlutar. Hlutur skal innleystur á nafnverði að viðbætti inneign í séreignarsjóði.

Um 12. gr.

Hér er mælt fyrir um að haldin skuli skrá yfir stofnfjáreigendur eða ábyrgðaraðila í sparisjóði og er í 2. mgr. getið þeirra atríða, sem greina ber í skránni.

Í 3. mgr. eru settar reglur um færslu í skrána þegar lögmæt eigendaskipti verða á stofnfjárhlut. Nafn hins nýja eiganda skal fært í skrána þegar hann tilkynnir eigendaskiptin og sannar rétt sinn enda séu ákvæði frumvarpsins eða samþykktar sparisjóðs eigendaskiptunum ekki til fyrirstöðu. Venjulega fara eigendaskipti fram með vitund sparisjóðsstjórnar sökum þeirra takmarka á viðskiptum með stofnfjárhluti sem getið er í 9. gr. Þó getur komið fyrir, t. d. þegar eigendaskipti verða fyrir erfð, að sparisjóðsstjórn sé ekki kunnugt um eigendaskipti fyrr en við tilkynningu samkvæmt reglum þessarar greinar. Ef slíkt kæmi fyrir gæti sparisjóður neytt heimildar til innlausnar, sbr. 1. mgr. 10. gr.

Í 4. mgr. er kveðið á um það hverjir skuli eiga aðgang að skránni og er aðgangurinn takmarkaður við sparisjóðsaðila í sparisjóði. Þau stjórnvöld, sem sérstaklega er ætlað að hafa umsjón og eftirlit með sparisjóðum og starfsemi þeirra, hafa að sjálfsögðu aðgang að skránni, sbr. lög nr. 10/1961 um Seðlabanka Íslands.

Um 13. gr.

Rétti sparisjóðs til þess að eiga eigið stofnfé verður að setja þröngar skorður enda geta kaup sparisjóðs á eigin bréfum stórlega rýrt stöðu hans. Hæfilegt þykir að hámark eigin stofnfjáreignar verði 10% af stofnfé.

Vegna ákvæða 10. og 11. gr. um innlausn gæti borið við að hámarksregla 1. mgr. reyndist ófullnægjandi og gæti stundum skapað vandræði sem erfitt væri að greiða úr. Við þessu er reynt að sjá með ákvæðum 2. mgr. sem skyldar sparisjóðsstjórn til að gera sitt

ítrasta til að selja stofnfjárhluti þannig að þetta ástand vari sem skemmstan tíma og meginregla 1. mgr. taki gildi á nýjan leik eins fljótt og auðið er.

IV. KAFLI

Um 14. gr.

Hér eru settar reglur um aukningu stofnfjár. Einungis aðalfundi sparisjóðs er heimilt að taka ákvörðun um aukningu. Þegar ákvörðun er tekin ber aðalfundi jafnframt að setja reglur um áskrift hinna nýju hluta í samræmi við ákvæði samþykktu en samkvæmt d lið 2. mgr. 7. gr. skulu vera ákvæði í samþykktum um aukningu stofnfjár.

Álitamál er hversu ítarlegar reglur eigi að hafa í frumvarpinu um aukningu stofnfjár. Má vera að ástæða sé til að kveða nánar á um þetta en gert er. Hér er þó látið nægja að leggja í vald og ábyrgð aðalfundar að ákveða nánari reglur um áskrift nýrra hluta. Hafa ber í huga að í samþykktum skulu vera ákvæði um aukningu stofnfjár, eins og áður er sagt, og þar sem samþykktir skulu staðfestar af ráðherra, að fenginni umsögn bankaeftirlits og Tryggingarsjóðs sparisjóða, er unnt að tryggja ef ástæða þykir til að fullnægjandi og samræmd ákvæði séu í samþykktum um þetta efni. Yrði væntanlega kveðið á um öll mikilvægustu atriðin varðandi stofnfjárukningu í samþykktum. Hins vegar myndi aðalfundur væntanlega setja reglur um þau atriði sem tæpast er unnt að ákveða fyrir en aukningin á að fara fram, svo sem reglur um frest til áskriftar og greiðslu hinna nýju hluta.

Þar sem eignarréttur sparisjóðsaðila er mjög takmarkaður, þ. e. bundinn við stofnfjáreign og hlutdeild í séreignarsjóði, verður að hafa sérstakar reglur um ákvörðun útboðsverðs nýrra hluta þar sem þess er gætt að eldri stofnfjáreigendur og hinir nýju sitji við sama borð og tekið sé tillit til hins takmarkaða eignarréttar.

Um 15. gr.

Hér er aðalfundi í sparisjóðum, sem starfa á grundvelli ábyrgða, veitt heimild til þess að ákveða að í stað ábyrgða komi innborgað stofnfé. Mjög aukinn meirihluta sparisjóðsaðila þarf til þess að ákvörðun um þetta efni verði gild. Eðlilegt er að gerðar séu ríkar kröfur að þessu leyti þar sem ákvörðun um breytingu úr ábyrgðarsjóði í stofnfjár sjóð eða aukningu stofnfjár felur í sér verulegar kvaðir fyrir ábyrgðarmenn. Er lagt til að miðað verði við þann meiri hluta sem ræður minnst $\frac{1}{5}$ hlutum atkvæðamagns á fundi, sem sóttur er af aðilum sem ráða a. m. k. $\frac{3}{4}$ hlutum af heildaratkvæðamagni, til þess að ákvörðun verði gild. Þeir ábyrgðarmenn sem ekki fást til að leggja fram stofnfé falla úr aðilahópi. Hafi sami aðili lagt fram stofnfé og veitt ábyrgð en fáist ekki til að leggja fram viðbótarstofnfé getur svo farið að stofnfjáraðild hans verði ekki samrýmd lögnum. Er þá gert ráð fyrir að innleysa skuli stofnfjárhlutinn.

V. KAFLI

Um 16. gr.

Í þessari grein er að finna almennar reglur um séreignarsjóð stofnfjáreigenda, en um tillög í sjóðinn fer eftir ákvæðum í 14. og 42. gr.

Ákvæðin um séreignarsjóð stofnfjáreigenda eru nýmæli. Þau eru tilkomin vegna verðlagsþróunar undanfarin ár. Með þeim er stefnt að því að gera stofnfjáreign í sparisjóði eftirsóknarverðari en hún er nú án þess þó að rýra stöðu eigin fjár hjá sjóðnum.

Í þessu sambandi skal bent á að í frumvarpinu felast ýmsar takmarkanir á viðskiptum með stofnfjárhluti og ekki er gert ráð fyrir endurgreiðslu stofnfjár nema í sambandi við slit sparisjóðs, sbr. 64. gr. Líta verður því svo á að stofnfjáreign fylgi fjárbinding til óákveðins tíma. Jafnframt er hér um áhættufé að ræða, sbr. 2. mgr. 1. gr. Eðlilegt er því að þeir, sem lagt hafa fram stofnfé í sparisjóði, njóti góðra ávöxtunarkjara af þessu fé.

Lagt er til að ársvextir af stofnfé megi svara til allt að bestu innlánskjara hjá hlutaðeigandi sparisjóði á hverjum tíma ef rekstrarafkoma leyfir, sbr. 42. gr. Hins vegar þykir ekki rétt að veita heimild til að greiða svo háa ársvexti út til stofnfjáreigenda hverju sinni heldur sé skylt að leggja vexti og/eða verðbætur umfram vexti af almennum sparisjóðsbókum í séreignarsjóð stofnfjáreigenda. Jafnframt geti aðalfundur ákveðið frekari takmörkun á útborgun ársvaxta. Skal hver stofnfjáreigandi eiga ákveðinn hlut í séreignarsjóði sem sérgreindur skal í bókhaldi sparisjóðs. Í séreignarsjóð skal einnig leggja þær upphæðir sem greiddar eru fyrir ný stofnfjárbréf umfram nafnverð, sbr. 14. gr.

Ákvæði 3., 4. og 5. mgr. þarfnast ekki skýringa.

VI. KAFLI

Um 17. gr.

Hér er getið þeirra aðila sem fara með yfirstjórn sparisjóðs. Samkvæmt 1. mgr. er æðsta vald í málefnum sparisjóðs í höndum aðalfunda og aukafunda og eru nánari ákvæði um fundina í 18. og 19. gr. Í gildandi lög vantar skýrar reglur um hlutverk aðal- og aukafunda í stjórnun sparisjóða, um boðun til þeirra, þau málefni sem taka skal til úrlausnar á þeim o. fl. Engin ákvæði eru um það í gildandi lögum hver fari með æðsta vald í málefnum sparisjóðs. Eina ákvæðið um störf aðalfundar í gildandi lögum er í 5. gr. um kosningu stjórnar. Í 19. gr. reglugerðar um sparisjóði frá 15. febrúar 1942 eru ákvæði um að ársreikning með athugasemdum endurskoðenda skuli leggja fyrir aðalfund sem úrskurðar hann endanlega.

Þrátt fyrir að ákvæði hafi skort hefur æðsta vald í framkvæmd verið í höndum aðalfundar ábyrgðarmanna. Er því hér verið að leggja til að það verði lögfest sem í reynd hefur tíðkast hjá sparisjóðum. Í 1. mgr. er jafnframt vikið að stjórn sparisjóðs milli funda og er kveðið svo á að hún sé í höndum sparisjóðsstjórnar. Nánari reglur um sparisjóðsstjórn eru einkum í 21.—24. gr. og verður vikið að þeim í athugasemdum við þær greinar. Þá er í greininni tekið fram að málefni sparisjóða falli stjórnfarslega undir viðskiptaráðherra.

Í 1. mgr. 41. gr. er gert ráð fyrir að reikningsár sparisjóðs verði ákveðið í samþykktum sbr. athugasemdir við þá grein. Því þykir rétt m. a. með tilliti til b liðar 1. mgr. 19. gr. frumvarpsins að tímasetning aðalfundar taki mið af reikningsárinu og verði ákveðin í samþykktum og er það lagt til í 2. mgr.

Í 3. mgr. eru settar reglur um hvenær haldnir skuli aukafundir. Aukafund skal halda þegar stjórn sparisjóðs telur þess þörf. Þetta er hin almenna regla en að auki er minni hluta sparisjóðsaðila veitt heimild til þess að krefjast aukafundar. Skal minnihluti þessi fara með minnst $\frac{1}{3}$ hluta ábyrgðar- eða stofnfjár. Þessar reglur um aukafundi eru nýmæli.

Um 18. gr.

Í 1. mgr. er fjallað um boðun til aðal- og aukafunda sparisjóðs. Hér er um nýmæli að ræða. Slík ákvæði eru nú í samþykktum sumra sparisjóða. Rétt þykir að kveðið sé á um lágmarkskröfur í þessu efni í samþykktum.

Í 2. og 3. mgr. er fjallað um gildi atkvæða á fundum í sparisjóðum. Hér er lagt til að í þeim tilvikum þar sem aukins meirihluta er krafist til þess að mál nái fram að ganga skuli hinn aukni meirihluti reiknast af heildaratkvæðamagni í sparisjóði. Aukins meirihluta er t. d. krafist til ákvörðunar um slit sparisjóðs, sbr. 62. gr. frumvarpsins. Almenna reglan er hins vegar að einfaldur meirihluti greiddra atkvæða ráði úrslitum máls.

Í 4. mgr. er kveðið á um rétt sparisjóðsaðila til þess að fá tiltekið mál tekið fyrir á aðal- og aukafundum.

Um 19. gr.

Í þessari grein sem er nýmæli eru talin upp þau málefni sem taka skal ákvörðun um á aðalfundi. Einstakir liðir greinarinnar gefa ekki tilefni til sérstakra skýringa.

Um 20. gr.

Í 1. mgr. er lagt til að sparisjóðsaðilar skuli eiga jafnan hlut nema annað sé ákveðið í samþykktum.

Í gildandi lög vantar ákvæði um atkvæðisrétt í sparisjóðum. Til þess að taka af allan vafa í þeim efnum er hér lagt til að settar verði reglur um atkvæðisrétt sparisjóðsaðila á aðal- og aukafundum. Er í 2. mgr. lagt til, að sparisjóðsaðilar hafi allir jafnan atkvæðisrétt nema samþykktir sparisjóðs kveði á um aðra tilhögun. Jafnframt er atkvæðisréttur takmarkaður með þeim hætti að enginn sparisjóðsaðili getur farið með meira en $\frac{1}{5}$ hluta heildartkvæðamagns í sparisjóði sbr. þó 70. gr.

Í 3. mgr. er lagt til að óheimilt sé að fara með atkvæðisrétt samkvæmt stofnfjárbréfum sem sparisjóður á sjálfur. Er þetta gert til þess að koma í veg fyrir óeðlilega mikið vald stjórnar.

Um 21. gr.

Samkvæmt gildandi lögum skal stjórn sparisjóðs skipuð þremur mönnum hið fæsta. Ekki eru reistar skordur við því hversu margir stjórnarmenn mega vera. Í reynd hafa stjórnir sparisjóðanna verið skipaðir þremur til fimm mönnum. Hér er lagt til að stjórnarmenn verði annaðhvort þrír eða fimm. Ráðast myndi af ákvæðum samþykktu hvor talan yrði valin. Bæjarstjórnir og sýslunefndir á starfssvæði sparisjóðs tilnefna alltaf einn til tvo stjórnarmenn eftir því hve fjölskipuð stjórnin er enda þótt hlutaðeigandi bæjar- eða sýslufélög séu ekki sparisjóðsaðilar. Þykir þátttaka þessara aðila í stjórn sparisjóða almennt hafa gefist vel. Hins vegar þykir ekki rétt að þeir, sem eiga sæti í sparisjóðsstjórn á vegum bæjarstjórna eða sýslunefnda, hafi atkvæðisrétt á aðal- og aukafundum sparisjóðs, sbr. 5. mgr.

Heimilt er en ekki skylt að kjósa varamenn, jafnmarga aðalmönnum, í stjórn sparisjóðs.

Ákvæði 2.—4. mgr. eru nýmæli. Þau eru sett til að leysa vandamál sem upp kunna að koma varðandi kjör stjórna þegar sparisjóðir sameinast bæði þegar um er að ræða sparisjóði innan sama sveitarfélags og ekki síður þegar sparisjóðir, sem starfað hafa í fleiru en einu sveitarfélagi, sameinast. Í þessum tilvikum er gert ráð fyrir að samþykktir geti kveðið á um að kjörið skuli sérstakt fulltrúaráð með þeim hætti sem nánar er skýrt í greininni. Þá er enn fremur gert ráð fyrir að í samþykktir megi setja ákvæði um staðbundnar stjórnir á starfssvæði viðkomandi sparisjóðs fyrir sameiningu. Eðli máls samkvæmt heyra hinar staðbundnu stjórnir annaðhvort undir stjórn hins nýja sameinaða sparisjóðs eða stjórn þess sparisjóðs sem aðrir sparisjóðir runnu saman við.

Ákvæði 6. mgr. um kjörtímabil stjórnarmanna eru að efni til hliðstæð ákvæðum gildandi laga.

Um 22. gr.

Hér er fjallað um helstu verkefni sparisjóðsstjórnar og lýsir ákvæði þetta almennt því hlutverki sem stjórnnum sparisjóðanna er ætlað samkvæmt frumvarpinu. Víða í frumvarpinu er að finna ákvæði er kveða nánar á um það hvað felist í umsjón og eftirliti sparisjóðsstjórnar. Um hið fyrrnefnda má t. d. nefna 2. gr. og 23. — 24. gr. Varðandi síðarnefnda atriðið má t. d. nefna 27., 28. og 61. gr.

Í 2. — 4. mgr. er fjallað um fundi sparisjóðsstjórna, boðun þeirra, afgreiðslu mála, seturétt o. fl.

Um 23. gr.

Engin ákvæði eru í gildandi lögum um ritun firma sparisjóðs og hér er lagt til að settar verði reglur um þetta efni. Segir í greininni að sparisjóðsstjórn ákveði hverjum sé heimilt að rita firma sparisjóðs. Í öryggisskyni er hins vegar sú almenna takmörkun sett að tveir starfsmenn þurfi að fara með ritunarréttinn í sameiningu svo skuldbindandi sé fyrir sparisjóð. Jafnframt er sparisjóðsstjórn heimilt að ákveða aðrar takmarkanir á ritunarrétti, t. d. að réttur tiltekinna starfsmanna í þessu efni nái einungis til ákveðinna tegunda skuldbindinga.

Bankaeftirlitið getur veitt undanþágu frá reglum þessarar greinar. Eru hér m. a. höfð í huga þau tilvik þegar afgreiðslur fara fram á vélrænan hátt, svo og að í mörgum sparisjóðum eru aðeins 1—3 starfsmenn. Áður en undanþága er veitt er hlutverk bankaeftirlitsins að ganga úr skugga um að sem mestis öryggis sé gætt við þessar afgreiðslur.

Um 24. gr.

Gildandi lög um sparisjóði hafa ýmis ákvæði að geyma um það hver séu þau mál sem sparisjóðsstjórn taki ákvörðun um. Mörg þessara ákvæða taka mið af eldri þjóðfélagsháttum s. s. því að stjórn gegndi oft hlutverki sparisjóðsstjóra við gildistöku núgildandi laga. Í reynd hafa hlutverk stjórnar sparisjóðs hin síðari ár verið mjög mismunandi hjá sparisjóðum og gjarnan mótast af staðháttum og venjum er myndast hafa á einstökum stöðum. Við gerð þessa frumvarps hefur verið talið nauðsynlegt að bæta hér úr og afmarka skýrar verkvið sparisjóðsstjórna með hliðsjón af nútíma stjórnunarháttum. Eins og bent er á í athugasemdum við 22. gr. frumvarpsins er víða í frumvarpinu að finna ákvæði er kveða á um verkefni sparisjóðsstjórna. Í þessari grein eru flest mikilvægustu verkefni talin upp.

Í 1. mgr. eru taldir upp 5 málaflokkar sem sparisjóðsstjórn skal ávallt taka ákvörðun um. Núgildandi lög um sparisjóði nefna þessa málaflokka ekki á nafn en hins vegar er tekið á sumum þeirra með ýmsum hætti í reglugerð og samþykktum sparisjóða. Á það skal bent að sparisjóðsstjórn er ekki í sjálfsvald sett hvernig hún hagar ákvörðunum innan þessara málaflokka heldur takmarkast það af öðrum ákvæðum frumvarpsins. Má varðandi a- og b-lið vísa til 33. gr. og 2. mgr. 40. gr. frumvarpsins. Að því er varðar c-lið skal tekið fram að breytingar eru ráðgerðar á lögum um Seðlabanka Íslands, sbr. athugasemdir við 2. gr. frumvarpsins.

Í 2. mgr. er sérstaklega tekið fram að áður en ákvarðanir eru teknar samkvæmt 1. mgr. skuli leita tillagna sparisjóðsstjóra.

Í 3. mgr. eru tvö mikilsverð nýmæli. Annars vegar er lagt til að sparisjóðsstjórn móti almenna stefnu hvers sparisjóðs í vaxtamálum. Er hér við það miðað að breytingar verði gerðar á Seðlabankalögum er geri sparisjóðum skylt að ákveða sjálfir þá vexti sem þeir vilja bjóða sparifjáreigendum og taka af lántakendum. Eins og orðalag ákvæðisins gefur til kynna er ekki ætlunin að sparisjóðsstjórn ákveði vexti af einstökum tegundum inn- og útlána. Það verður í höndum sparisjóðsstjóra samkvæmt frumvarpinu. Sparisjóðsstjórn ákveður einungis meginstefnuna. Er þetta í samræmi við þá verkaskiptingu milli sparisjóðsstjórnar og sparisjóðsstjóra sem frumvarpið gerir í meginráttum ráð fyrir. Hitt atriðið er máli skiptir í þessari málsgrein er sú heimild sem sparisjóðsstjórn er fengin til að setja almennar reglur um lánveitingar og ábyrgðarveitingar sparisjóðs og töku trygginga fyrir þeim. Áður en slíkri heimild er beitt skal umsagnar sparisjóðsstjóra leitað. Heimildina verður einnig að skoða með hliðsjón af 27. gr. frumvarpsins þar sem segir að sparisjóðsstjóri taki ákvörðun um einstakar lánveitingar.

Í reglum um lánveitingar sparisjóða mætti m. a. kveða á um skyldu sparisjóðsstjóra til að tilkynna sparisjóðsstjórn fyrirfram um sérstaklega stórar lánveitingar til einstakra viðskiptaaðila, tilkynningaskyldu sparisjóðsstjóra varðandi þær tryggingar sem teknar væru

vegna slíkra lánveitinga, bann við lánum til einstakra viðskiptaaðila umfram tiltekið hlutfall af eigin fé sparisjóðs o. s. frv. Þá skal einnig minnt á skyldu sparisjóðsstjóra skv. 2. mgr. 27. gr. til að gera stjórninni grein fyrir helstu lánveitingum sem afgreiddar hafa verið milli stjórnarfunda.

Um 25. gr.

Frumvarp þetta gerir ráð fyrir að um svipað leyti og það verður að lögum muni sparisjóðir ákveða sjálfir vexti sína. Með þessum hætti er reynt að stuðla að sem minnstum vaxtamun milli inn- og útlána hjá sparisjóðum og þar með að sem hagkvæmustum rekstri þeirra. Samráð sparisjóða og viðskiptabanka við vaxtaákvæðanir eða við ákvæðanir á þjónustugjöldum kemur í veg fyrir að þessu markmiði verði náð. Þess vegna er lagt til í 1. mgr. að samráð við viðskiptabanka í þessu efni verði bannað. Eftirlit með að ákvæði greinarinnar verði fylgt er í höndum bankaeftirlitsins.

Á hinn bóginn er heimilað samráð milli sparisjóða um ákvörðun vaxta og þjónustugjalda. Óraunhæft þykir að meina slíkt samráð. Ástæður þess eru margvíslegar og m. a. að sparisjóður er að jafnaði staðbundin stofnun og því ekki í samkeppni við aðra sparisjóði. Ákvörðun vaxta í oft flóknu vaxtakerfi krefst mats á vaxtamun heildareigna og skulda viðkomandi stofnana og ávöxtun þeirra miðað við þóknanir og þjónustugjöld og eru þetta verkefni sem hagdeldir innlánsstofnana fást almennt við að undirbúa fyrir stjórnendur þeirra. Vegna smæðar einstakra sparisjóða er óeðlilegt að kröfur séu gerðar um slíka undirbúningsvinnu í einstökum sparisjóðum. Þá leiðir hin nána samvinna sparisjóðanna innan Sambands íslenskra sparisjóða, væntanlegrar Lánastofnunar sparisjóðanna og sameiginlegs Tryggingarsjóðs, sem eins og fram kemur í frumvarpi þessu gerir ráð fyrir að ábyrgð á skuldbindingum eins sparisjóðs sé tryggð með heildareignum tryggingarsjóðs sem allir sparisjóðir greiði tillög til, erfitt fyrir um að slíkt samráð fari ekki fram. Því er í greininni lagt til að Samband íslenskra sparisjóða og/eða Lánastofnun sparisjóða verði heimilað að leggja leiðbeinandi tillögur fyrir sparisjóðina komi fram óskir um það frá einstökum sparisjóðum.

Um 26. gr.

Í gildandi lögum eru engin ákvæði um sparisjóðsstjóra. Reglur hefur því tilfinnanlega skort um hlutverk sparisjóðsstjóra, skyldur hans, starfsskiptingu sparisjóðsstjórnar og sparisjóðsstjóra og annað er varðar framkvæmdastjórn sparisjóðs.

Í 1. mgr. segir að sparisjóðsstjóri fari með framkvæmdastjórn sparisjóðs og er í greininni kveðið á um skyldu sparisjóðsstjórnar til að ráða sparisjóðsstjóra. Heimilt er að þeir séu fleiri en einn eins og nú tíðkast hjá sumum stærri sparisjóðanna. Þá er sparisjóðsstjórn og heimilt að ráða aðstoðarsparisjóðsstjóra og útibússtjóra reki sparisjóður útibú. Með vísan til þess að aðstoðarsparisjóðsstjóri og útibússtjóri, hver á sínum stað, eru almennt staðgenglar sparisjóðsstjóra er rökrétt að sparisjóðsstjórn ráði þessa starfsmenn. Á hinn bóginn er nauðsynlegt vegna hins nána samstarfs sem þessir menn þurfa að eiga við sparisjóðsstjóra að sparisjóðsstjóri eigi tillögurétt um það hverjir séu ráðnir í þessar stöður.

Í 2. mgr. er ákvæði um að sparisjóðsstjóra skuli sett erindisbréf og það gildi tiltekinn tíma enda heppilegast að það sé endurskoðað með hæfilegu millibili.

Um 27. gr.

Hér er nokkuð nánar kveðið á um það við hvað er átt með orðinu framkvæmdastjórn. Í 26. gr. hefur komið fram hvaða starfsmenn sparisjóðs séu ráðnir af sparisjóðsstjórn en enn fremur skal bent á 45. gr. þar sem segir að starfræki sparisjóður endurskoðunardeild skuli forstöðumaður hennar ráðinn af sparisjóðsstjórn.

Í 2. mgr. er kveðið á um að sparisjóðsstjóri staðfesti útlánaákvæðanir sínar með áritun á lánskjööl eða annan sannanlegan hátt. Ákvæði þessu er ekki ætlað að koma í veg fyrir að

sparisjóðsstjóri geti falið tilteknum starfsmönnum afgreiðslur ákveðinna mála en leggur þá á herðar honum ríkari eftirlitsskyldu með þeim. Í lok greinarinnar er tekið fram að sparisjóðsstjóri geri stjórn grein fyrir lánveitingum sínum þannig að stjórninni sé gert auðveldara að sinna eftirlitsskyldu sinni og gera sér grein fyrir stöðu sjóðsins og helstu áhættuþáttum.

Um 28. gr.

Hér er í 1. mgr. gert ráð fyrir að sparisjóðsstjórar, aðstoðarsparisjóðsstjórar og útibússtjórar í fullu starfi þurfi leyfi sparisjóðsstjórnar æski þeir að gegna störfum utan sparisjóðsins. Miðað er við að gegnt sé fullu starfi og er þannig ekki lagt bann við því að þeir sem gegna þessum störfum að hluta stundi að auki sjálfstæðan atvinnurekstur. Þetta bann miðar að því að tryggja að stjórnendur sparisjóða og útibúa þeirra gegni ekki störfum utan sparisjóðsins er ekki samrýmist hagsmunum hans. Í þeim tilvikum þar sem sparisjóðsstjóri eða útibússtjóri, sem ekki eru í fullu starfi, stunda sjálfstæðan atvinnurekstur verður eftirlitsskylda sparisjóðsstjórnarinnar með störfum þeirra þeim mun ríkari.

Í 2. mgr. er tekið fram að sparisjóðsstjórnin geti haft með höndum dagleg störf í forföllum sparisjóðsstjóra. Á þetta reynir oft í minni sparisjóðum þar sem aðeins er einn starfsmaður.

Um 29. gr.

Sérstök ákvæði um þagnarskyldu eru ekki í gildandi lögum. Lagt er til hér að úr þessu verði bætt og settar reglur um þagnarskyldu.

VII. KAFLI

Um 30. gr.

Í núgildandi löggjöf um sparisjóði er tekið fram að sparisjóðir hafi það hlutverk að taka við innlánsfé og geyma það og ávaxta á sem tryggilegastan hátt. Að öðru leyti eru lögin fáorð um hlutverk þeirra og einstök verkefni.

Hér er lagt til að hugtakið sparisjóðsstarfsemi verði skilgreint með öðrum hætti en áður hefur verið gert og að framan er lýst. Sú skilgreining, sem lagt er til að fylgt verði í 1. mgr. þessarar greinar, gerir sparisjóðum betur kleyft að laga starfsemi sína að breyttum kröfum og aðstæðum á hverjum tíma. Eftir sem áður verður þó starfsemin að vera fólgin í geymslu og ávöxtun fjár og miðlun á peningum, sbr. orðalag málgreinarinnar. Einnig verður önnur þjónustustarfsemi sparisjóða að standa í tengslum við viðskipti sem tengjast slíkri starfsemi.

Skilgreining frumvarpsins á sparisjóðsstarfsemi felur í sér alla þá þætti sem falla nú almennt undir hugtakið. Þetta er sams konar skilgreining og er á hugtakinu viðskiptabankastarfsemi í frumvarpi til laga um viðskiptabanka enda er það eitt af markmiðum frumvarps þessa að jafna samkeppnisstöðu banka og sparisjóða og þá um leið aðstöðu viðskiptamanna þessara stofnana til aðgangs að margvíslegri þjónustu sem bankar og sparisjóðir veita allt eftir aðstæðum á hverjum stað. Ákvæðinu er því ætlað að færa skilgreiningu hugtaksins í nútímalegra horf.

Ákvæði 2. mgr. veitir sparisjóðum og öðrum aðilum er til þess hafa lagaheimild einkarétt á að auglýsa eða bjóðast til með öðrum hætti að taka við innlánum frá almenningi til geymslu og ávöxtunar. Lagaheimildir af þessu tagi eru þegar fyrir hendi í gildandi lögum um innlánsstofnanir, sbr. lög um einstaka banka, lög nr. 46/1937, sem m. a. fjalla um innlánsdeildir samvinnufélaga, lög nr. 2/1888, um Söfnunarsjóð Íslands, og póstlög, nr. 31 1940, að því er varðar póstgíróstofuna. Samkvæmt 10. gr. laga um Seðlabankann eru þessar stofnanir háðar eftirliti bankaeftirlitsins. Tilgangur þessa eftirlits er fyrst og fremst að gæta hagsmuna þeirra sem eiga innlánsfé í þessum stofnunum eða aðrar kröfur á hendur þeim. Þykir því rétt að kveða skýrt á um einkarétt stofnananna í þessu efni.

Um 31. gr.

Í þessari grein er staðfest sú meginskipan sem nú gildir um verslun sparisjóðanna með erlendan gjaldeyri. Með lögum nr. 73/1983 um breyting á lögum um skipan gjaldeyris- og viðskiptamála var Seðlabanka Íslands heimilað að fengnu samþykki ráðherra að veita sparisjóði leyfi til að versla með erlendan gjaldeyri innan takmarka sem bankastjórn Seðlabankans ákvæði. Nú hafa 12 stærstu sparisjóðirnir fengið slíkar heimildir og er þegar komin marktæk reynsla af þessum viðskiptum.

Lög um Seðlabanka og lög nr. 63/1979 um skipan gjaldeyris- og viðskiptamála hafa að geyma frekari ákvæði um hvernig háttáð skuli verslun með erlendan gjaldeyri hér á landi s. s. reglur um varðveislu þess erlenda gjaldeyris sem viðskiptabanka eða sparisjóði er seldur, um gjaldeyriseftirlit Seðlabankans o. fl.

Ljóst er að verslun með erlendan gjaldeyri krefst sérþekkingar og fjármagns. Til þess að auka hagkvæmni í þessum þætti í rekstri sparisjóðanna og halda kostnaði í lágmarki hefur verið gert ráð fyrir samvinnu sparisjóðanna í þessum efnum og hin sameiginlega þjónustustofnun þeirra, Lánastofnun sparisjóðanna, getur verið vettvangur slíkrar samvinnu. Nauðsynlegt er því að hún geti komið fram fyrir þeirra hönd út á við samkvæmt samkomulagi þar um, jafnframt því að vera greiðslumiðlunarstöð, sem geri sparisjóðunum kleift, hverjum og einum, að hafa lágmarkssjóð í erlendum gjaldeyri. Því er nauðsynlegt að Lánastofnunin hafi sambærilegar heimildir og sparisjóðirnir sjálfir til verslunar með erlendan gjaldeyri. Er hliðstæð skipan mála algeng hjá sparisjóðum í nágrennalöndum okkar.

Um 32. gr.

Í gildandi lögum um sparisjóði er ákvæði er lýtur að heimild sparisjóða til að eiga eignarhlut í öðrum félögum eða stofnunum. Í 20. gr. gildandi laga er tekið fram að sparisjóðir megi ekki eiga hlutabréf.

Um aðild sparisjóðs að sameignarfélögum er hins vegar ekkert sagt. Mismunandi ákvæði eru um þetta efni í lögum bankanna. Með þessu ákvæði er reynt að eyða því ósamræmi og óvissu sem nú ríkir á þessu sviði bankamála.

Í 1. mgr. er fjallað um félög (stofnanir) sem reka sparisjóðsstarfsemi, aðra skylda starfsemi eða starfsemi sem er í eðlilegum tengslum við sparisjóðsstarfsemi. Þátttaka sparisjóða í þessum félögum er bundin því skilyrði að hér sé eingöngu um að ræða félög sem sparisjóðir beri takmarkaða ábyrgð á, þ. e. a. s. einungis með framlagi sínu til félaganna. Óeðlilegt þykir að sparisjóðir eigi aðild að félögum með ótakmarkaðri ábyrgð þar sem allar eignir sparisjóðsins standa til tryggingar skuldbindingum félaganna. Þá þykir rétt að framlag sparisjóðs til félags samkvæmt þessari málsgrein geti einungis numið hluta af eigin fé sparisjóðsins. Er þetta gert til að tryggja áhættudreifingu hjá sparisjóðunum. Að sama marki miðar niðurlag þessarar málsgreinar þar sem mælt er fyrir um að bókfært heildarvirði á hlutum sparisjóðs í þessum félögum og lánnum, sem hann hefur veitt þeim, megi ekki vera meira en sem nemur 60% af eigin fé sparisjóðsins. Málsgrein þessi tekur ekki til samruna sparisjóða enda er samruni háður leyfi ráðherra samkvæmt 65. gr.

Eins og málum háttar nú eiga sparisjóðir aðild að félögum og stofnunum sem reka skylda starfsemi. Má hér geta aðildar sparisjóðanna að Reiknistofu bankanna, sem rekin er sem sameignarfélag, og samstarf sparisjóða á sviði greiðslukortastarfsemi í gegnum fyrirtækin VISA ÍSLAND og KREDITKORT S/F sem bæði eru sameignarfélög. Verði þessi málsgrein samþykkt óbreytt er ljóst að breyta þarf um félagsform fyrirtækja þessara.

Í 2. mgr. er að finna það nýmæli að sparisjóðum verður heimilt innan mjög þröngra marka að leggja fyrirtækjum lið við öflun áhættufjár með kaupum á hlutafé. Þau fyrirtæki sem hér koma til greina eru einungis hlutafélög sem óheimilt er samkvæmt 3. ml. 18. gr. hlutafélagalaga að leggja hömlur á viðskipti með hluti.

Að öðru leyti en að framan greinir er þátttaka eða eignaraðild sparisjóða að félögum eða stofnunum bönnuð.

Um 33. gr.

Með 1. mgr. er ætlunin að sparisjóður eigi einungis fasteignir sem nauðsynlegar eru vegna starfseminnar. Ekki er talið æskilegt að sparisjóður festi laust fé sitt að öðru leyti í fasteignum enda getur féð að meginhluta verið fengið með innlánnum til skamms tíma. Á hinn bóginn má ekki skýra orðalag greinarinnar „sem nauðsynlegar eru vegna starfsemi sparisjóðs“ svo þröngt að það taki einungis til þeirra fasteigna sem sparisjóður notar á hverjum tíma. Sparisjóði er samkvæmt greininni heimilt að festa kaup á fasteignum sem hann hyggst nota í næstu framtíð þótt hann leigi þær út til annarra aðila um skamma hríð.

2. mgr. svarar efnislega til 2. másl. 20. gr. gildandi laga. Hér er yfirtaka eigna leyfð án takmarkana til að tryggja fullnustu kröfu. Eignirnar skulu seldar strax og það telst hagkvæmt að mati sparisjóðsstjórnar og er það hliðstætt reglum gildandi laga. Óraunhæft þykir að setja sparisjóðnum ákveðinn frest til að selja eignir sem yfirteknar eru á þennan hátt.

Um 34. gr.

Ákvæði þetta er nýmæli sem ber að skoða í tengslum við 1. mgr. 40. gr. Samkvæmt þeirri málsgrein njóta skuldabréf sem sparisjóður gefur út á grundvelli þessarar greinar nokkrar sérstöðu þar sem andvirði þeirra telst að $\frac{3}{4}$ hlutum til eigin fjár sjóðsins. Þetta fyrirkomulag þekkist erlendis s. s. í Bretlandi. Með því er sparisjóðum gefinn kostur á að bæta fjárhagsstöðu sína og ætti heimild í þessa átt að vera sparisjóðunum til hagsbóta.

Samkvæmt 24. gr. frumvarpsins er gert ráð fyrir að sparisjóðsstjórn taki ákvörðun um útgáfu skuldabréfa af því tagi sem hér um ræðir. Útgáfa bréfanna myndi að sjálfsögðu lúta ákvæðum annarra laga um skuldabréf, s. s. ákvæðum okurlaga og laga um skipan gjaldeyris- og viðskiptamála. Þá er gert ráð fyrir að í reglum, sem ráðherra setur um ársreikninga sparisjóða, verði ákvæði um færslu á andvirði þessara skuldabréfa í ársreikningi.

Í ljósi þess að heimilt er að telja andvirði þessara skuldabréfa að ákveðnu marki með eigin fé er nauðsynlegt að sú krafa, sem eigandi slíks bréfs eignast á hendur sparisjóði, skuli við slit eða gjaldþrotaskipti á búi sjóðsins víkja í skuldaröð fyrir kröfum annarra lánardrottna. Er þetta tekið fram í greininni og vísað til reglna skiptalaga um skuldaröð.

Um 35. gr.

Samkvæmt lögum nr. 9/1978 um geymslufé er einungis ríkisviðskiptabönkum heimilt að taka við geymslufé (depositum). Í frumvarpi til laga um viðskiptabanka er að finna hliðstæða heimild fyrir hlutafélagsbankana. Ekki þykir ástæða til annars en að veita öllum sparisjóðum og bönkum sama rétt í þessu efni.

Ákvæði 2. mgr. er efnislega samhljóða hliðstæðum ákvæðum gildandi laga um sparisjóði.

Um 36. gr.

Efni þessarar greinar er í samræmi við gildandi ákvæði að öðru leyti en því að stefnufrestur vegna glataðra innláns- og viðtökuskírteina er stytur úr sex mánuðum í þrjá mánuði.

Um 37. gr.

Í gildandi lögum um sparisjóði eru ófullkomin ákvæði um tryggingar fyrir útlánnum. Eðlilegt er að setja reglur um atriði sem er jafn mikilvægt fyrir rekstraröryggi sparisjóða. Í 24. gr. er sparisjóðsstjórn falið að móta almennar reglur um tryggingar vegna lánveitinga og ábyrgða sem sparisjóðurinn veitir. Í því efni ber stjórninni að gæta ákvæða þessarar greinar.

Í 1. mgr. er kveðið á um að fyrir skuldbindingum, sem stofnað er til við sparisjóð, skuli að jafnaði teknar fullnægjandi tryggingar að mati sparisjóðsins. Með tryggingum er hér fyrst og fremst átt við veð eða ábyrgð.

Á síðari árum hefur það færst í vöxt að innlánsstofnanir afli reglulegra upplýsinga frá viðskiptaaðilum um afkomu þeirra og efnahag. Má búast við að slíkum vinnubrögðum verði beitt í vaxandi mæli í framtíðinni. Með hliðsjón af þessari þróun er hér lagt til að sparisjóður geti lánað út fé án veðs eða ábyrgðar annarra ef lánveitingin er byggð á mati sparisjóðs á viðskiptaaðila sem sýni að sérstakra trygginga sé ekki þörf. Í slíkum tilvikum skal sparisjóður fylgjast reglulega með fjárhag lántaka þannig að grípa megi í tæka tíð til ráðstafana til að tryggja hagsmuni sjóðsins ef þörf krefur. Rétt er að leggja áherslu á að í 1. mgr. eru hvorki settar nákvæmar reglur um form og umfang þeirra upplýsinga, sem sparisjóður aflar um afkomu og efnahag lántaka, né hvernig fylgst skal með þessum atriðum á lánstímanum. Um þetta fer eftir mati sparisjóðs og hlýtur m. a. að miðast við lánsupphæð og lánstíma hverju sinni.

Í 2. mgr. er gert ráð fyrir því að heimilt verði að víkja frá ákvæðum 1. mgr. þegar um smávægilega fyrirgreiðslu er að ræða miðað við eigið fé sparisjóðs enda liggi fyrir fullnægjandi vitneskja að mati sjóðsins um greiðslugetu viðskiptaaðilans.

38. gr.

Í 6. gr. gildandi laga eru reglur um bann við lántöku stjórnarmanna og starfsmanna sparisjóðs úr sjóðnum.

Nauðsynlegt þykir að í lögum sé skýrt kveðið á um það efni sem þessi grein fjallar um og á sama hátt hjá öllum innlánsstofnunum. Sá tilgangur er með ákvæðum greinarinnar að koma í veg fyrir að aðilar nátengdir sparisjóði geti notað aðstöðu sína innan viðkomandi sparisjóðs til að afla sér óeðlilegra hlunninda.

Í ljósi þessa er lagt til að helstu yfirmenn sparisjóðs, skoðunarmenn og makar þeirra er gegna þessum stöðum megi ekki vera skuldugir hlutaðeigandi sparisjóði hvorki sem aðalskuldar né ábyrgðarmenn annarra, sbr. þó ákvæði til bráðabirgða II. Um viðskipti annarra starfsmanna við þann sparisjóð, sem þeir starfa við, setur sparisjóðsstjórn reglur.

VIII. KAFLI

Um 39. gr.

Hér er fjallað um laust fé sparisjóða. Um það efni eru reglur í 16. gr. gildandi laga og er þar m. a. mælt fyrir um að sparisjóðir skuli eiga í sjóði, innstæðu í ríkisviðskiptabanka og í tryggum og auðseljanlegum verðbréfum minnst $\frac{1}{10}$ af innlánsfénu. Þó megi sjóður og bankainnstæða aldrei vera minna en 7% af innlánsfénu.

Aðstæður á peninga- og lánsfjármarkaði geta breyst mjög á tiltölulega skömmum tíma, og þykir því óraunhæft að setja í lög nákvæmar og ófrávíkjanlegar reglur um lágmark á lausu fé sparisjóða og annarra innlánsstofnana. Í þessari grein hefur því verið valin sú leið að skilgreina laust fé sparisjóða sem peninga í sjóði, óbundin nettóinnlán í innlendum og erlendum bönkum, sparisjóðum og Lánastofnun sparisjóðanna, ríkisvíxla og aðrar sambærilegar eignir. Samhliða því að laust fé er afmarkað á þennan hátt er kveðið á um að sparisjóðir kappkosti að hafa á hverjum tíma yfir að ráða nægilegu lausu fé til að geta innt á hendi úttektir á innlánsfé og aðrar nauðsynlegar greiðslur.

Um 40. gr.

Einn af mikilvægari þáttum í löggjöf um innlánsstofnanir eru lágmarkskröfur um eigið fé þeirra sem miða að því að vernda hagsmuni eigenda innlánsfjár þótt innlánsstofnun verði fyrir óvæntum áföllum. Slíkar kröfur eru yfirleitt settar fram á þann veg að eigið fé skuli

a. m. k. jafngilda ákveðnu hlutfalli af vissum efnahagsliðum á hverjum tíma. Innan þessa ramma getur framsetning ákvæða um eigið fé verið með margvíslegum hætti.

Í gildandi lögum um sparisjóði eru ákvæði um eigið fé í 1. mgr. 13. gr. Þessi ákvæði eru þannig orðuð að margir munu eiga erfitt með að átta sig á þeim við fyrstu sýn. Í þeim felst að eigið fé sparisjóðs má ekki vera minna en 4% af innlánsfé að frádregnum peningum í sjóði, innstæðum í innlendum bönkum, „tryggjum verðbréfum“ í eigu sparisjóðsins og útlánnum gegn veði í fasteign þar sem lánið ásamt því sem áður kann að hvíla á eigninni nemur ekki meiru en $\frac{3}{5}$ fasteignamatverðs hennar.

Ákvæði um eigið fé, sem sett eru fram á þennan veg, hafa þann stóra kost að innlánsstofnun í örum vexti getur haldið hlutfalli eigin fjár innan tilskildra marka með því að gæta ákveðinna greiðslutrygginga í sambandi við útlánastarfsemi sína. Hins vegar hafa slík ákvæði þann ókost að það krefst viðamikillar athugunar á útlánsskjöllum ef ganga á úr skugga um hvort innlánsstofnun fullnægir kröfum laganna um eigið fé.

Stofnun nýs Tryggingarsjóðs sparisjóða með þeim hætti, sem frumvarpið gerir ráð fyrir, mun auka mjög fjárhagslegt öryggi sparisjóðsstarfseminnar. Með hliðsjón af því má hugleiða hvort ekki væri fremur ástæða til að lækka lágmarkshlutfall eigin fjár en hækka það. Í þessu sambandi verður hins vegar að benda á að þrátt fyrir tilkomu Tryggingarsjóðs sparisjóða hljóta ákvæði sparisjóðalaganna um eigið fé að miðast við það að hver og einn sparisjóður hafi yfir fullnægjandi eigin fé að ráða og sé fjárhagslega traustur.

Sá frumstofn, sem eigið fé skal miðast við samkvæmt frumvarpinu er niðurstöðutala efnahagsreiknings að viðbættri samanlagðri fjárhæð veittra ábyrgða en að frádregnum eignum sem telja má litla hættu á að sparisjóðurinn tapi. Niðurstöðutala efnahagsreiknings sýnir bókfært verð allra eignaliða og þykir sú viðmiðun rökréttari en að miða við fjárhæð innlána sem eru liðir á skuldahlið efnahagsreiknings. Samkvæmt þessari grein skal eigið fé eigi vera lægra en 5% af þeim stofni sem hér hefur verið lýst. Skal þá telja með eigin fé $\frac{3}{4}$ hluta af andvirði útgefina skuldabréfa samkvæmt 34. gr., sbr. athugasemdir við þá grein.

Samkvæmt 41. gr. frumvarpsins er gert ráð fyrir að ráðherra geti sett reglur um gerð ársreiknings. Setning slíkra reglna getur haft mikið gildi þegar meta skal eigið fé sparisjóðs. Er þannig unnt að tryggja að við gerð ársreiknings sé gengið út frá sömu forsendum, s.s. við uppgjör einstakra efnahagsliða og mat á eignum og skuldbindingum.

Fari eigið fé undir það lágmark sem áskilið er í þessari grein kemur til kasta ákvæða 61. gr. og má um frekari skýringar vísa til athugasemda við þá grein.

Í 2. mgr. er lagt til að bókfært virði fasteigna og búnaðar sem sparisjóður notar til starfsemi sinnar megi ekki nema hærri fjárhæð en svarar 65% af eigin fé sparisjóðsins.

Þær takmarkanir sem þetta ákvæði gerir ráð fyrir að settar verði um meðferð sparisjóðanna á eigin fé byggja á því að óeðlilegt sé að sparisjóðir festi allt eigið fé í fasteignum og jafnvel meira fé til. Ákvæðið tekur bæði til fasteigna og búnaðar sem eru í eigu sparisjóðs og hann hefur á leigu. Samkvæmt 33. gr. frumvarpsins er sparisjóði ekki heimilt að eiga aðrar fasteignir en þær sem nauðsynlegar eru vegna starfsemi sparisjóðsins, sbr. athugasemdir við þá grein.

IX. KAFLI

Um 41. gr.

Í 1. mgr. er lagt til að reikningsár sparisjóðs skuli ákveðið í samþykktum og að fyrir hvert reikningsár skuli gerður ársreikningur. Í gildandi lögum er ákvæði þess efnis að reikningsár skuli vera almanaksárið.

Þar sem staða sparisjóðs um áramót getur verið mjög frábrugðin stöðu hans á flestum öðrum tímum árs getur verið gild ástæða til að hafa reikningsár hans annað en almanaksárið. Þykja því ekki vera rök til þess að lögbinda almanaksárið sem reikningsár.

Í 2. mgr. er sett fram sú meginsteftna að ársreikningurinn skuli gerður samkvæmt lögum og góðri reikningsskilavenju. Með því er einkum átt við að ársreikningurinn sé gerður í samræmi við þau sjónarmið sem almennt eru ráðandi hjá sérhæfðu fólki sem að reikningsskilum vinnur á hverjum tíma. Á síðustu árum hafa myndast ákveðnar reikningsskilavenjur hjá sparisjóðum og bönkum sem í meginráttum fylgja þeim reikningsskilaaðferðum sem almennt eru notaðar í viðskiptalífínu. Þar sem sparisjóðir hafa með höndum sérhæfða starfsemi þykir nauðsynlegt að ráðherra setji nánari reglur um gerð ársreiknings til þess m. a. að sem mestu samræmi verði náð.

Um 42. gr.

Hér er fjallað um ráðstöfun tekjuafgangs. Í greininni felast mikilvæg nýmæli og önnur atriði eru nútímalegri og skýrari en í gildandi lögum.

Hafi tap orðið á rekstri sparisjóðs skal tekjuafgangur síðari ára ganga til að jafna tapið að fullu áður en önnur ráðstöfun tekjuafgangs getur átt sér stað. Bent skal á að þetta ákvæði gildir hvort sem rekstrartapið var fært á sérstakan bókhaldsreikning eða fært til lækkunar á varasjóði.

Eftir að hugsanleg töp fyrri ára hafa verið jöfnuð er skylt að leggja helming tekjuafgangs, sem þá er eftir, í varasjóð.

Að öðru leyti en hér hefur verið talið tekur aðalfundur ákvörðun um hvernig ráðstöfun tekjuafgangs skuli skiptast milli greiðslu vaxta af stofnfé og séreignarsjóði stofnfjáreigenda annars vegar og varasjóðs hins vegar. Ársvextir, sem stofnfjáreigendum reiknast, mega þó ekki vera hærri en bestu innlánskjör í hlutaðeigandi sparisjóði á hverjum tíma. Vextir, sem aðalfundur kann að ákveða umfram vexti af almennum sparisjóðsbókum, geta ekki komið til útborgunar heldur leggjast í séreignarsjóð stofnfjáreigenda. Að öðru leyti ákveður aðalfundur hvort vextir greiðast út eða leggjast í séreignarsjóðinn.

Í 16. gr. frumvarpsins er að finna almennar reglur um séreignarsjóð stofnfjáreigenda og er gerð nánari grein fyrir honum í athugasemdum við þá grein.

Vakin skal athygli á því að samkvæmt gildandi lögum er heimilt að verja nokkru af tekjuafgangi sparisjóðs til endurgreiðslu á stofnfé ef varasjóður nemur meiru en 10% af sparisjóðsinnstæðum. Þessa heimild er ekki að finna í frumvarpinu enda er nú gert ráð fyrir því að stofnfé verði fastur eiginfjárgrundvöllur sparisjóðs sem endurgreiðist einungis við slit sjóðsins.

Um 43. gr.

Ákvæði greinar þessarar þarfnast ekki sérstakra skýringa.

Um 44. gr.

Ákvæði þessarar greinar þarfnast ekki skýringa.

X. KAFLI

Um 45. gr.

Samkvæmt gildandi lögum kys bæjarstjórn eða sýslunefnd tvo endurskoðunarmenn fyrir hvern sparisjóð til eins árs í senn með hlutfallskosningum. Enginn skilyrði eru um menntun þessara manna á sviði endurskoðunar eða um reynslu þeirra í endurskoðunarstörfum. Það gildir jafnt um sparisjóði og aðrar innlánsstofnanir að mikillar nákvæmni og aðhalds er þörf í daglegum rekstri til að koma í veg fyrir mistök eða önnur áföll, sem veikt geta fjárhagslegan styrk þeirra, og rýrt það viðskiptatraust sem er forsenda fyrir starfsemi. Fullyrða má að erfitt er að benda á starfsemi þar sem vel unnin endurskoðun hefur

mikilvægara hlutverki að gegna en hjá innlánsstofnunum. Því eru kröfur um faglega kunnáttu þeirra sem þessi störf vinna mikilvægar.

Í 1. mgr. þessarar greinar er gert ráð fyrir því að skoðunarmenn sparisjóðs verði áfram a. m. k. tveir. Hins vegar er hér að finna tvö mikilsverð nýmæli. Annars vegar að annar skoðunarmanna skuli vera löggiltur endurskoðandi og hins vegar að kosning skoðunarmanna fari fram á aðalfundi. Í stað persónulegrar tilnefningar löggilts endurskoðanda er heimilt að tilnefna endurskoðunarstofu sem er þá fyrirtæki löggiltra endurskoðanda. Lagt er til að orðið skoðunarmaður verði notað í stað orðsins endurskoðandi. Er það gert með hliðsjón af ákvæðum laga nr. 67/1976 um löggilta endurskoðendur þar sem m. a. er kveðið svo á að þeir einir megi nota orðið endurskoðandi í starfsheiti sínu sem hlotið hafi til þess löggildinguna.

Við núverandi aðstæður getur reynst erfitt og of kostnaðarsamt fyrir suma minni sparisjóðina að fá löggiltan endurskoðanda til starfa. Hér gæti orðið um verulegt vandamál að ræða sem nauðsynlegt er að taka tillit til. Þess vegna er stjórn Tryggingarsjóðs heimilað að veita undanþágu frá ákvæði 1. mgr. um kosningu löggilts endurskoðanda. Skal stjórn Tryggingarsjóðs þá tilnefna einn skoðunarmann en hinn skoðunarmaðurinn skal kosinn af aðalfundi. Ganga verður út frá því að stjórn Tryggingarsjóðs beiti áhrifum sínum í þá átt að tryggja að raunhæf og fagleg endurskoðun sé framkvæmd hjá öllum sparisjóðum landsins. Mjög kemur því til álita að Tryggingasjóður taki þátt í kostnaði við endurskoðun hjá minnstu sparisjóðum, sbr. ákvæði 50. gr. Í lokamálslið 1. mgr. er tekið fram að í samþykktum sparisjóðs megi ákveða að hinn löggilti endurskoðandi sé tilnefndur á annan hátt en með kosningu á aðalfundi.

Ákvæði 3.—5. mgr. þarfnast ekki sérstakra skýringa.

Í 6. mgr. er kveðið á um það að starfræki sparisjóður endurskoðunardeild, sem annist innri endurskoðun, þá skuli forstöðumaður hennar ráðinn af sparisjóðsstjórn. Ekki er talið gerlegt að skylda sparisjóði til að starfrækja slíka deild vegna smæðar flestra sparisjóða. Í þessum kafla frumvarpsins eru hins vegar ströng ákvæði um endurskoðun og því til viðbótar má benda á að Tryggingasjóði sparisjóða eru veittar all viðtækar heimildir til eftirlits með sparisjóðum.

Um 46. gr.

Í þessari grein eru sett fram almenn fyrirmæli um inntak endurskoðunarinnar, þ. á m. um að endurskoðun skuli framkvæma í samræmi við góðar endurskoðunarvenjur. Hugtakið góð endurskoðunarvenja hefur áður verið lögbundið, þ. e. í lögum nr. 32/1978 um hlutafélög, en með því er einkum átt við að endurskoðun sé framkvæmd í samræmi við þær endurskoðunaraðferðir sem almennt eru viðurkenndar og notaðar af sérhæfðu fólki á hverjum tíma.

Um 47. gr.

Ákvæði þessarar greinar fjalla um upplýsingaskyldu skoðunarmanna m. a. gagnvart bankaeftirliti og Tryggingarsjóði. Upplýsingaskylda gagnvart Tryggingarsjóði er talin nauðsynleg vegna þess mikilvæga hlutverks er sjóðurinn gegnir samkvæmt frumvarpinu.

Um 48. gr.

Hér er fjallað um áritun skoðunarmanna á ársreikning og um skýrslugerð þeirra. Greinin þarfnast ekki skýringa að öðru leyti en því að ekki þykir ástæða til að gefa fyrirmæli um skýrslugerð af hálfu skoðunarmanna umfram það sem fram kemur í greininni.

XI. KAFLI

Um 49. gr.

Við setningu gildandi laga um sparisjóði nr. 69/1941 var settur á stofn Tryggingarsjóður sparisjóða. Hann er enn starfandi og í vörslu Seðlabanka Íslands. Árlega greiðir hver sparisjóður 2% af tekjuafgangi sínum í sjóðinn. Heildarfé í Tryggingarsjóði nam kr. 15 141 þús. í árslok 1984.

Meginhlutverk tryggingarsjóðs af þessu tagi er að koma í veg fyrir að innstæðueigendur bíði tjón þótt innlánsstofnun verði fyrir svo miklu fjárhagslegu áfalli að hún geti ekki greitt skuldbindingar sínar að fullu.

Skipulag núverandi Tryggingarsjóðs sparisjóða er með þeim hætti að hann getur ekki valdið því hlutverki er að framan greinir. Árleg tillög hvers sparisjóðs til Tryggingarsjóðs ásamt vöxtum skoðast sem séreign sparisjóðsins og færast sem eign í efnahagsreikningi hans. Þetta veldur því að Tryggingarsjóður getur ekki veitt óafturkræft framlag til sparisjóðs, sem þarf á því að halda, til að geta staðið við skuldbindingar sínar gagnvart innstæðueigendum. Þetta er meginástæða þess að núverandi Tryggingarsjóður hefur haft sáralítið gildi fyrir starfsemi sparisjóða.

Enginn vafi leikur á því að sú samábyrgð og samvinna, sem felst í rétt skipulögðum tryggingarsjóði, er nauðsynleg ráðstöfun til að auka fjárhagslegt öryggi sparisjóðanna og treysta hagsmunum innstæðueigenda. Hafa forráðamenn sparisjóðanna lengi verið þess mjög fýsandi að byggður yrði upp öflugur tryggingarsjóður er gegnt gæti framangreindu hlutverki.

Þær reglur um starfsemi nýs Tryggingarsjóðs, sem fram koma í frumvarpinu, eru að nokkru snidar eftir reglum um hliðstæða sjóði á öðrum Norðurlöndum, einkum reglum um „Sparebankenes sikringsfond“ í Noregi.

Í 1. mgr. þessarar greinar er kveðið á um stofnun nýs Tryggingarsjóðs sparisjóða og mælt fyrir um að núverandi Tryggingarsjóður skuli lagður niður með þeim hætti sem segir síðar í frumvarpinu.

Í 2. mgr. er það mikilvæga skipulagslega ákvæði að Tryggingarsjóðurinn skuli vera sjálfseignarstofnun. Framlög til hans er því óheimilt að færa sem eign í efnahagsreikningi einstakra sparisjóða.

Um 50. gr.

Hér er greint frá hlutverki og starfsvettvangi Tryggingarsjóðs. Eins og vikið er að í athugasemdum við 49. gr., er meginhlutverk hans að tryggja full skil á innlánsfé við endurskipulagningu eða slit sparisjóðs. En stjórn Tryggingarsjóðs getur ákveðið að tryggja jafnframt skil á öðrum skuldbindingum sparisjóðs og kemur fram í greininni að sjóðurinn hefur ákveðnar heimildir til ráðstafana í þessu skyni. Sýna þær að sjóðurinn getur með margvíslegum hætti haft mikið gildi fyrir starfsemi sparisjóðanna ef rétt er á málum haldið.

Að öðru leyti þarfnast þessi grein ekki skýringa.

Um 51. gr.

Þessi grein fjallar um framlög sem sparisjóðirnir skulu greiða til Tryggingarsjóðs og um ábyrgðir, sem veittar skulu við stofnun sjóðsins, svo hann geti frá upphafi gegnt meginhlutverki sínu.

Innlán hjá sparisjóðunum í árslok 1984 námu 3 839 000 þús. kr. Ábyrgðir, sem kveðið er á um í 2. mgr., 0.4% af innlánnum, mundu þá nema allt að 15 356 þús. kr. Þótt hér sé ekki um ýkja háa fjárhæð að ræða miðað við bókfært eigið fé sparisjóðanna allra, sem var 489 042 þús. kr. í árslok 1983, mundi hún nægja til að auka verulega fjárhagslegt öryggi einstakra sparisjóða.

Hér við bætist að samkvæmt 1.mgr. skal hver sparisjóður greiða árlegt framlag til Tryggingarsjóðs fyrstu fimm árin, sem hann starfar, er nemi minnst 0,5% af heildarinnlánsfé

um næstu áramót á undan. Sé miðað við innlán í árslok 1984 og ofangreint lágmark yrðu framlög á fyrsta ári um 1 920 þús. kr. og á fyrstu fimm árum starfseminnar mundi Tryggingarsjóður fá töluvert starfsfé auk áðurnefndra ábyrgða og innstæðu í núverandi Tryggingarsjóði. Telja verður því að sjóðurinn yrði fljótlega allvel í stakk búinn til að gegna meginhlutverki sínu og gæti þá jafnframt hafist handa um önnur verkefni sem honum eru falin.

Að undanskilinni ofangreindri lágmarksreglu, sem gilda skal í 5 ár, fer um árlegt framlag til Tryggingarsjóðs eftir ákvörðun aðalfundar að fengnu samþykki viðskiptaráðherra. Með þessu fyrirkomulagi er að því stefnt að skapa hæfilegan sveigjanleika varðandi fjárhagslega uppbyggingu Tryggingarsjóðs. Grundvallarsjónarmið í því efni hlýtur að vera að sjóðurinn sé ávallt það sterkur að hann geti gegn því meginhlutverki að tryggja kröfur innstæðueigenda. Þrátt fyrir önnur verkefni sjóðsins er svo á hinn bóginn eðlilegt að við ákvarðanir um fjárhagslega uppbyggingu hans sé tekið tillit til þess að sjóðurinn er sjálfseignarstofnun og árleg framlög til hans færast héðan í frá til gjalda í rekstrarreikningi hvers sparissjóðs.

Í 3. mgr. er kveðið á um að hinn nýi Tryggingarsjóður taki við ávöxtun þess fjár er núverandi Tryggingarsjóður ræður yfir. Þar sem núverandi Tryggingarsjóður er séreign hvers sparissjóðs og færður til eigna í efnahagsreikningi þykir ekki rétt að leggja hann eignalega undir hinn nýja Tryggingarsjóð heldur er lagt til að hann verði í vörslu síðarnefnda sjóðsins og fjármagnið meðhöndlað sem lánsfé hjá honum sem komi ekki til endurgreiðslu nema við slit viðkomandi sparissjóðs.

Um 52. gr.

Ekki er ástæða til að lögfesta reglur um ávöxtun fjármuna sjóðsins. Hins vegar er hér sett fram sjálfsögð almenn regla um þetta efni og kveðið á um að nánari reglur skuli setja í samþykktir sjóðsins.

Um 53. gr.

Hér er fjallað um aðalfund Tryggingarsjóðs. Atkvæðisréttur hvers sparissjóðs miðast við hlutdeild hans í innborguðum ársframlögum til sjóðsins síðasta reikningsár fyrir aðalfund. Til þess að sporna gegn óeðlilegum áhrifum einstakra sjóða er sett sú takmörkunaregla að hver sparissjóður megi ekki fara með meira en $\frac{1}{10}$ hluta af heildaratkvæðamagni í Tryggingarsjóði. Grein þessi þarfnast að öðru leyti ekki sérstakra skýringa.

Um 54. gr.

Hér er kveðið á um að auk fjögurra stjórnarmanna, sem kjörnir eru á aðalfundi, skuli forstöðumaður bankaeftirlitsins eiga fast sæti í stjórninni en varamaður hans skipa sætið í forföllum hans.

Nauðsynlegt er að sem nánust samvinna sé milli bankaeftirlitsins og Tryggingarsjóðs innan þeirra marka sem lög heimila á hverjum tíma. Af þeim sökum verður að telja æskilegt og gagnlegt fyrir báða aðila að forstöðumaður bankaeftirlitsins sitji í stjórn sjóðsins. Þetta fyrirkomulag er t. d. hjá „Sparebankenes sikringsfond“ í Noregi og hefur reynst vel.

Um 55. gr.

1. mgr. þarfnast ekki sérstakrar skýringa.

Til að Tryggingarsjóður geti sem best sinnt þeim verkefnum sem honum eru falin er nauðsynlegt að stjórn hans fylgist vel með rekstri og fjárhag einstakra sparissjóða. Til að svo megi verða þarf stjórnin að hafa ótvíræðar heimildir til að krefjast upplýsinga frá sparissjóðum og rannsaka fjárreiður þeirra ef þurfa þykir. Í 2. mgr. eru ákvæði um þetta efni.

Af sama toga eru spunnin fjölmörg ákvæði frumvarps þessa um umsagnarrétt Tryggingarsjóðs sem varða málefni er haft geta í för með sér bein áhrif á væntanlegar fjárhagsskuldbindingar sjóðsins.

Í 3. mgr. er lögð sama þagnarskylda á stjórn og starfsmenn Tryggingarsjóðs og hvílir á starfsmönnum einstakra sparisjóða.

Um 56. gr.

Grein þessi þarfnast ekki skýringa.

XII. KAFLI

Um 57. gr.

Í öllum nágrannalöndum okkar hafa fyrir löngu verið stofnaðir bankar sparisjóðanna sem síðan hafa verið einn mikilvægasti bakhjarl þeirra. Má þar t. d. nefna „Fællesbanken“ í Danmörku og Noregi og „Sparbankernas bank“ í Svíþjóð. Forráðamenn sparisjóðanna hér á landi hafa ekki talið nauðsynlegt að stofna hliðstæðan banka hér á landi en hins vegar lengi talið stofnun sérstakrar lánastofnunar sparisjóðanna afgerandi forsendu fyrir samkeppnishæfni sparisjóðanna og möguleikum þeirra til að bregðast við breyttum þjóðfélagsháttum og nýjum kröfum sem gerðar eru til innlánsstofnana.

Í 1. mgr. þessarar greinar er kveðið á um stofnun Lánastofnunar sparisjóðanna. Ekki var talið rétt að lögskylda alla sparisjóði til þátttöku í stofnun Lánastofnunarinnar heldur setja það í vald þeirra sjálfrá að taka ákvörðun þar um. Hins vegar er því slegið föstu að með samþykki $\frac{2}{3}$ hluta sparisjóðanna, sem hafa yfir að ráða $\frac{2}{3}$ hlutum af samanlögðu innlánsfé þeirra, skuli hún stofnuð.

Í 2. mgr. er kveðið á um að Lánastofnunin verði hlutafélag og má í því sambandi vísa til ákvæða 1. mgr. 32. gr. og athugasemda við þá grein. Þá er gert ráð fyrir að aðildarsparisjóðir leggi fram hlutafé sem nemi a. m. k. 2% af heildarinnlánsfé hvers hluthafa eigi síðar en sex árum eftir stofnun Lánastofnunarinnar. Sé miðað við innlán í sparisjóðunum í árslok 1984 og ofangreint mark yrði hlutafé minnst kr. 51,2 millj. króna en mest 76,8 millj. miðað við óbreyttar innstæður á tímabilinu. Nánari reglur um tilhögun á greiðslu hlutafjárins er lagt til að verði settar í samþykktir og þar væntanlega með þeim hætti að á fyrsta ári yrðu greidd 3,3% af innstæðum, á öðru ári nemi hlutafjäreign hvers eignaraðila 6,6%, á þriðja ári 9,9% o. s. frv., þar til 2% markinu yrði náð. Mismunur milli ára fengist þá að hluta með útgáfu jöfnunarbréfa en að hluta með greiðslu fyrir ný bréf. Til samanburðar má nefna að eigið fé sparisjóðanna á árslok 1983 nam 489 millj. króna.

Um 58. gr.

Í grein þessari er fjallað um tilgang Lánastofnunarinnar og starfssvið. Er þar sérstaklega nefnd starfsemi í þágu sameiginlegra hagsmuna sparisjóðanna og vísað til VII. kafla frumvarpsins sem grundvallar að þeirri starfsemi. M. a. mun stofnunin leitast við að árstíðabundnar sveiflur í starfsemi sparisjóðanna verði jafnaðar en þær koma fram á mismunandi tímum hjá einstökum sjóðum. Er ætlunin að þetta verði gert með samningum við Sedlabankann um sameiginlegan viðskiptareikning sparisjóðanna við bankann í stað þeirra allt að 38 viðskiptareikninga sem sparisjóðirnir hafa þar nú. Með þessu er ætlunin að draga úr þeim sérstöku vandamálum sem staðbundnar innlánsstofnanir eiga við að etja í þessum efnum. Verður flutt á Alþingi frumvarp til breytinga á Sedlabankalögum til að úr þessu geti orðið.

Í annan stað verður það verkefni Lánastofnunarinnar að veita sparisjóðum lán og ábyrgðir sem gera þeim kleift að taka að sér ný verkefni, sem nú kunna að vera einstökum sparisjóðum ofviða, ekki síst í sambandi við fjármögnun atvinnuveganna.

Þá verður verkefni Lánastofnunarinnar að stuðla að rekstrarhagræðingu í starfi sparisjóðanna, s. s. með hagdeild sem þjónað gæti öllum sparisjóðum og veitt sparisjóðum tæknilega ráðgjöf á tímum ört vaxandi tölvuvæðingar. Enn fremur að sjá sparisjóðunum fyrir þjónustu á sviði gjaldeyrismála, sbr. 31. gr., og má í því sambandi vísa til athugasemda við þá grein frumvarpsins.

Til þess að stofnunin geti gegnt hlutverki því sem að framan er lýst er gert ráð fyrir að hún hafi svipaðar starfsheimildir og sparisjóðirnir. Þó verður henni óheimilt að eiga útláns- og innlánsviðskipti við almenning. Því er brýnt að gefa megi út tækka á stofnunina, sbr. 3. og 54. gr. laga 94/1933 um tækka svo hún geti sinnt þeirri greiðslumiðlun sem henni er ætlað að hafa á hendi fyrir sparisjóðina, bæði innanlands og utan. Mun sérstakt frumvarp verða lagt fyrir Alþingi í því skyni áður en stofnunin tekur til starfa.

Starfsfé stofnunarinnar til þeirra verkefna sem henni er ætlað að sinna verður, auk eigin fjár og vaxta, fé sem fengið er að láni til endurlána, svo og innlög sparisjóðanna.

Samvinna sparisjóðanna á þeim grundvelli sem hér hefur verið lýst ætti að stuðla að einföldun og auknu fjárhagslegu öryggi og þannig tryggja betur tilgang laganna um stöðu og hlutverk sparisjóðastarfseminnar í landinu. Samhliða skapast möguleikar á að gera sparisjóðina að virkari heild án þess að hröflað sé við sérstöðu þeirra með tilliti til staðbundinna viðhorfa á starfssvæði hvers einstaks sparisjóðs.

Um 59. gr.

Í þessari grein er kveðið á um rétt þeirra sparisjóða til aðildar að Lánastofnuninni sem ekki gerast hluthafar við stofnun hennar.

Um 60. gr.

Ákvæði 1. mgr. þessarar greinar ber að skoða í ljósi 57. gr. en þar kemur fram að einungis sparisjóðir geta verið hluthafar í Lánastofnuninni.

Í 2. mgr. er fjallað um mat á hlutum í Lánastofnuninni komi til innlausnar þeirra.

Ákvæði 3. mgr. þarfnast ekki skýringa.

XIII. KAFLI

Um 61. gr.

Hér er fjallað um hvernig með skuli fara þegar hag sparisjóðs er þannig komið að hann fullnægir ekki ákvæðum 40. gr. Ákvæði um eigið fé eru í gildandi lögum eins og áður segir. Jafnframt eru í 24. gr. gildandi laga ákvæði á þá lund að verði sparisjóður fyrir svo miklu tjóni að varasjóður hrökkvi ekki til að greiða það og stjórn sparisjóðs og ábyrgðarmenn eða aðrir þeir er að sjóðnum standa leggja ekki fram eða útvega sjóðnum á einhvern hátt það fé sem á vantar skuli sparisjóðsstjórn tafarlaust skýra sparisjóðseftirlitinu frá því. Komi í ljós eða sé ástæða til að ætla að tapið, þ. m. t. væntanlegt tap á útistandandi lánum, nemi öllum varasjóði og þar að auki 25% af stofnfé eða ábyrgðarfé skal eftirlitið tafarlaust halda fund með sparisjóðsstjórninni og gera þær ráðstafanir er það telur nauðsynlegar. Verði ekki bætt úr innan hæfilegs frests skal stöðva rekstur sjóðsins. Sé ákveðið að sjóðurinn hætti störfum skal það auglýst í Lögbirtingablaði. Síðan eru ákvæði um töku sparisjóðs til gjaldþrotaskipta, þ. á m. um skipun tveggja skiptaforstjóra. Þessi ákvæði 24. gr. gildandi laga ber að skoða í ljósi og tengslum við ákvæði gildandi laga um eigið fé. Þau ákvæði eru um margt sérstæð og er að þeim vikið í athugasemdum við 40. gr. frumvarpsins.

Rekstur innlánsstofnana er sérstaks eðlis, flókinn, viðkvæmur og áhættusamur. Vegna sérstaks eðlis þessa rekstrar og mikilla hagsmuna sem um er að tefla er ekki talið nægjanlegt að almenn ákvæði laga gildi alfarið um slit á starfsemi þessara stofnana. Er af þessum sökum í XIII. kafla frumvarpsins lagt til að settar verði sérstakar reglur um þessi efni. Með tilliti til

Þess að brýnt er að opinbert eftirlit sé með tilhögun slita er hér farin sú leið að slit sparisjóðs eða skipti á búi hans verði í höndum skiptaréttar.

Í grein þessari koma fram sérreglur um þá málsmeðferð sem skal viðhöfð þegar sparisjóður fullnægir ekki ákvæðum 40. gr. frumvarpsins. Ákvæðinu er ætlað að tryggja að gripið sé tímanlega til aðgerða til að lagfæra stöðu sparisjóðs.

Í 1. mgr. er ákvæði um upplýsingaskyldu forráðamanna sparisjóðs við bankaeftirlitið. Samkvæmt 2. mgr. á bankaeftirlitið þegar tilkynning samkvæmt 1. mgr. berst því að krefja skoðunarmenn sparisjóðsins um reikningsuppgjör sem tekur af tvímæli um eiginfjárstöðu hans. Getur bankaeftirlitið einnig krafist slíks uppgjörs að eigin frumkvæði ef það telur ástæðu til.

Í 3. mgr. eru fyrirmæli um hvernig stjórn sparisjóðs beri að bregðast við ef reikningsuppgjör leiðir í ljós ófullnægjandi stöðu. Skal það þegar boða til fundar sparisjóðsaðila þar sem leitað yrði afstöðu þeirra til þess meðal annars hvort bætt verði úr eiginfjárstöðu með aukningu stofnfjár eða öðrum aðgerðum. Ber sparisjóðsstjórn síðan að gera bankaeftirlitinu grein fyrir fyrirhuguðum aðgerðum til úrbóta. Bankaeftirlitið á samkvæmt ákvæði þessu að láta ráðherra í té álit sitt um málefnið þar sem ætla verður að fram komi hvort það telji að ráðagerðir sparisjóðsstjórnar til úrbóta séu raunhæfar.

Samkvæmt 4. mgr. ákveður ráðherra að undangenginni meðferð samkvæmt 3. mgr. hvort veita skuli sparisjóði frest til að koma eigið fé í lögmælt horf. Synjun um frest samkvæmt ákvæðinu, ákvörðun um niðurfellingu frests eða lok frests sem ekki hefur leitt til úrbóta á eiginfjárstöðu sparisjóðs leiða samkvæmt a-lið 2. mgr. 62. gr. til þess að skylt er að slíta hlutaðeigandi sparisjóði. Er hér um meginreglu frumvarpsins að ræða varðandi það hver aðdragandi geti orðið að skyldu til slita sparisjóðs.

Um 62. gr.

Í 1. mgr. er girt fyrir að bú sparisjóðs verði tekið til gjaldþrotaskipta eftir almennum reglum, þ. e. að frumkvæði forráðamanna hans eða lánardrottna. Skipti á búi sparisjóðs geta samkvæmt frumvarpinu aðeins komið til að frumkvæði ráðherra.

Ákvæði 2. mgr. þykja ekki þarfnast sérstakra skýringa.

Í 3. mgr. er að finna reglu sem varðar tilvik þar sem meðferð að hætti 61. gr. er ekki undanfari slita. Er bankaeftirlitinu falið að afla reikningsuppgjörs og leggja mat á hvort eignir hlutaðeigandi sparisjóðs virðast hrökkva fyrir skuldum. Mat þetta er veigamikil um tilhögun skiptameðferðar eins og fram kemur í 63. grein.

Í 4. mgr. er ákvæði um að $\frac{2}{3}$ hluta atkvæðamagns í sparisjóði þurfi til að tillaga um slit verði ákveðin á fundi sparisjóðsaðila þegar ekki liggja þau atvik fyrir er ræðir í a- og b-lið 2. mgr.

Um 63. gr.

Samkvæmt 1. mgr. gerir ráðherra kröfu til skiptaráðanda um að bú sparisjóðs verði tekið til gjaldþrotaskipta þegar skylda til slita sparisjóðsins er til komin á þann hátt að annaðhvort hafi ekki tekist að bæta eiginfjárstöðu hans með aðgerðum að hætti 62. gr. eða óvíst er að mati bankaeftirlitsins að eignir hans hrökkvi fyrir skuldum í tilvikum er eiga undir b- eða c-lið 2. mgr. 62. gr. Þegar fjárhagsstaða sparisjóðs er slík sem hér um ræðir og líkindi verða að teljast fyrir því að skuldir hans séu meiri en eignir er ekki annað auðið en að með bú hans verði farið sem þrotabú.

Ef ljóst þykir að bú sparisjóðs hrökkvi fyrir skuldum skal ráðherra samkvæmt 2. mgr. krefjast þess að skiptarándandi taki bú sparisjóðsins til skipta til slita á honum. Búsmeðferð í slíku tilviki lýtur í meginatriðum reglum gjaldþrotalaga, sbr. 64. gr., hvað varðar starfshætti við skiptin en að öðru leyti verður að teljast svigrúm verulega meira til ýmissa ráðstafana en endranær við gjaldþrotaskipti.

Samkvæmt 3. mgr. kveður skiptaráðandi upp úrskurð um kröfu ráðherra. Á könnun hans samkvæmt ákvæðinu að beinast að því hvort formskilyrðum 62. gr. sé að fullnægt áður en afstaða er tekin til kröfunnar. Fer ekki um aðdraganda að úrskurði skiptaráðanda að hætti 2.—5. tl. 18. gr. gjaldþrotalaga.

4. mgr. þarfnast ekki skýringa.

Um 64. gr.

Í 1. mgr. er vísað til tiltekinna kafla gjaldþrotalaga sem gilda við skipti á búi sparisjóðs. Ætla verður að ef til skipta á búi sparisjóðs komi þá yrði við meðferð nokkuð vikið frá tíðkanlegri framkvæmd við gjaldþrotaskipti en gjaldþrotalög veita talsvert svigrúm til þess að skiptum megi haga með hliðsjón af þörfum í hverju tilviki.

Í 2. mgr. er skilgreint hvernig ákvarða skuli fresting í skilningi gjaldþrotalaga við skipti á búi sparisjóðs. Um önnur tímamörk færi eftir almennum reglum.

Í 3. mgr. eru settar reglur um uppgjör við skiptalok. Þegar skuldir hafa verið greiddar skal greiða stofnfjáreigendum eignarhlut þeirra, þ. e. a. s. stofnfé og séreignarsjóð, af eftirstöðvum eigna. Þessi ákvæði um endurgreiðslu stofnfjárins eru nýmæli, og hefur áður verið að þeim vikið, t. d. í athugasemdum við 1. og 16. gr. frumvarpsins. Í 28. gr. gildandi laga er vikið að síðasttalda atriðinu. Segir þar að verði sparisjóður lagður niður og engin ákvæði í samþykktum hans um hvernig fara skuli um eigur hans geti hlutaðeigandi sýslunefnd eða bæjarstjórn ákveðið að eignunum skuli varið til almenningsþarfa. Ekki er í gildandi lögum sérstök heimild til endurgreiðslu innborgaðs stofnfjár til sparisjóðsaðila af eftirstöðvum eigna.

XIV. KAFLI

Um 65. gr.

Ákvæði þessarar greinar um samruna sparisjóða eru nýmæli. Sérstök ástæða þykir til að kveða á um þetta atriði í frumvarpinu enda æskilegt að skapa skilyrði fyrir því að sparisjóðir geti sameinast og þannig myndað stærri og öflugri rekstrareiningar. Í nágrannalöndunum varð ör þróun í þessa átt á undanförunum áratug og margt bendir til að hliðstæð þróun geti orðið hér á landi. Að öðru leyti má segja að hér sé um sérstaka tegund á slitum sparisjóðs að ræða án skuldaskila og getur hún orðið með tvennum hætti. Annars vegar að sparisjóður sé algerlega sameinaður öðrum sparisjóði og hætti að vera til sem sjálfstæður lögaðili. Hins vegar að tveir eða fleiri sparisjóðir séu sameinaðir og nýr sparisjóður þannig stofnaður.

Til þess að samruni geti átt sér stað þarf samkvæmt 1. mgr. heimild ráðherra. Tilgangur þessa er sá að koma í veg fyrir að hagsmunum þeirra, er eiga innlánsfé í þeim stofnunum sem samruni tekur til, sé stefnt í hættu.

Í 2. mgr. er kveðið á um skipan sérstakrar nefndar sem undirbýr samruna og skilyrði þess að tillaga um fjárhagslegt uppgjör og rekstrartilhögun teljist samþykkt.

Þá eru tekin af tvímæli um að reglur um innköllun og reglur XIII kafla gildi ekki um samruna sparisjóða. Er það óþarfi þar sem sparisjóðir eru háðir eftirliti bankaeftirlitsins og til samrunans þarf leyfi ráðherra.

Í 3. mgr. er ráðherra falið að kanna hvort grundvöllur sé til samruna sparisjóða áður en hann veitir heimild til samruna sparisjóðs við annars konar innlánsstofnun. Samkvæmt frumvarpinu er því aðalreglan sú að sparisjóður sameinist sparisjóði.

XV. KAFLI

Um 66. gr.

Grein þessi þarfnast ekki sérstakra skýringa.

XVI. KAFLI

Um 67. gr.

Ákvæði þessarar greinar er samhljóða ákvæðum gildandi laga um viðskiptabankana og hliðstæð áratuga venju sem gilt hefur gagnvart öðrum innlánsstofnunum.

Í 1. mgr. er kveðið á um að skattaleg meðferð stofnfjár, inneignar í séreignasjóði og þess hluta tekjuafgangs, sem lagður er í séreignarsjóð, þ. e. hluti vaxta af stofnfé, verði með sama hætti og gildir um almennt sparifé. Ástæða þessa er sú að hér er um að ræða eign sem jafnaðarlega verður ekki greidd út nema við slit sparisjóðs og mjög strangar takmarkanir eru lagðar á varðandi framsal.

Í 2. mgr. er fjallað um stöðu Tryggingarsjóðs sparisjóða í skattalegu tilliti. Tryggingarsjóður er sjálfseignarstofnun sem ætlað er það hlutverk að tryggja full skil á innlánsfé í þeim tilvikum þegar sparisjóður verður fyrir svo miklu fjárhagslegu áfalli, að getur hann ekki greitt skuldbindingar sínar að fullu. Með hliðsjón af meginhlutverki sjóðsins er því rökrétt að undirþiggja hann greiðslu þeirra opinberu gjalda sem talin eru upp í greininni.

Í 3. mgr. er mælt svo fyrir að Lánastofnun sparisjóða verði skattlögð eftir lögum um skattskyldu innlánsstofnana, nr. 65/1982, með síðari breytingum. Ef ekkert væri kveðið á um skattskylduna yrði starfsemin skattskyld samkvæmt almennum skattalögum. Lánastofnun sparisjóða er þó ekki innlánsstofnun þar sem móttaka innlánsfjár frá almenningi er bönnuð. Aðrir þættir í starfsemi Lánastofnunarinnar gætu hins vegar þróast þannig að hún líktist fremur starfsemi viðskiptabanka og sparisjóða að frátöldum lánsviðskiptum við almenning. Er því talið eðlilegt að starfsemi Lánastofnunarinnar verði skattlögð á sama hátt og innlánsstofnanir.

XVII. KAFLI

Um 68. gr.

Grein þessi þarfnast ekki sérstakrar skýringa.

Um 69. gr.

Í þessari grein er kveðið á um þá skyldu starfandi sparisjóða að samræma samþykktir sínar ákvæðum laganna. Þykir rétt að það sé gert á fyrsta aðalfundi eftir gildistöku þeirra.

Um 70. gr.

Hér er mælt fyrir um lengd þess frests sem lagt er til að starfandi sparisjóðum verði veittur til að koma eigin fé í það horf sem áskilið er samkvæmt frumvarpinu. Jafnframt þykir rétt að sparisjóðir, sem stofnaðir verða með samruna starfandi sparisjóða, njóti sama frests.

Um 71. gr.

Grein þessi þarfnast ekki sérstakra skýringa.

Ákvæði til bráðabirgða.

I.

Hér er veitt heimild til þess að endurmeta stofnfé í starfandi sparisjóðum innan þröngra takmarka. Þessar reglur ná að sjálfsögðu aðeins til þeirra sparisjóða sem nú starfa með innborguðu stofnfé en slíkir sjóðir eru ekki margir. Endurmatsreglur þessar skýra sig að öðru leyti sjálfar.

II.

Ákvæði þetta þarfnast ekki sérstakra skýringa.

III.

Ákvæði þetta þarfnast ekki sérstakra skýringa.